L'AMIC DE LES ARTS

ANY III — SITGES, 31 DE DESEMBRE DE 1928 — NÚM. 30

«L'AMIC DE LES ARTS»
DIRECTOR
JOSEP CARBONELL I GENER
REDACTORS PERMANENTS
J. V. FOIX - M. A. CASSANYES - RAMON PLANES - SALVADOR DALÍ - LLUÍS MONTANYÀ - DOMÈNEC FORMENT - SEBASTIÀ GASCH - SEBASTIÀ SÁNCHEZ-JUAN
GRÁFICS
AGUSTÍ FERRER

AQUEST NÚMERO DE "L'AMIC DE LES ARTS" HA ESTAT REVISAT PER LA CENSURA

SUBSCRIPCIÓ: L'ANY, 12 PTES.
NÚMERO SOLT, 1 PTA.
SANT GAUDENCI, 2, TELÈF. NÚM. 9
SITGES

BUTLLETÍ

PER

JOSEP CARBONELL

A

POMPEU FABRA

PER QUI LA LLENGUA CATALANA, CAIGUDA LA GRANDESA ANTIGA, PERDUDA EN CORRIOLS SELVÀTICS, HA RETROBAT ELS CAMINS REIALS DEL MÓN.

HOMENATGE DELS REDACTORS I LA COL·LABORACIÓ OCCITANA DE "L'AMIC DE LES ARTS", A TAN ALTA, A TAN VIVA, ENCARNACIÓ DE LA INTEL·LIGÈNCIA.

VERS UN ESTAT D'ESPERIT PENINSULAR NOU

No crec que hagi estat suficientment comentada ni avalorada com cal, l'atenció constant, lleial i franca que envers nosaltres i les nostres coses observa *La Gaceta Literaria*, de Madrid. Ni els qui accidentalment, perquè era l'interès de l'hora, lloaren una o més vegades les iniciatives del senyor E. Giménez Caballero i la selecció castellana que acabdilla, ni aquells altres qui, qualsevulla que sigui la canço, són sords a tota tonada ponentina, no han comprès, em sembla, ben bé, què hi ha de bo, què de veritable, què de simptomàtic en aquesta orientació espontània, jovenil, i sense concomitàncies, la qual, momentàniament sola en l'epicentre del polígon peninsular, rasat de sentiments i de passions per la Dictadura, fa els seus senyals als horitzons llunyans on la Força submergí en lamentable confusió les naus enemigues i les dels que podien ésser els seus únics i desitjables aliats. Aquelles naus qui, bregades per cent combats anteriors amb la *vella, vilipendiosa política*, sabien la ruta fixa que calia emprendre immediatament per a suplir-la després del *knok out* definitiu.

En efecte: ni aquesta actitud té l'aire d'aquelles anteriors, nobles o interessades, però sempre solitàries, personals, platòniques o estàtiques posicions, adoptades davant nosaltres, davant els nostres anhels, davant les nostres cobejances col·lectives (característiques de la generació del 98) per les més eminents i vives personalitats castellanes, perdudes com a farells en la marejada d'una plenamar político-nacional totalment adversa, ni es pot dir tampoc que obeeixi, per contracop de l'hora present, a un tàcit esperit liberal. No; sense gens de temor d'errar afirmaríem que els mòbils, que la complaença intel·lectual que anima a les joves promocions de *La Gaceta Literaria* són tot al revés dels que pogueren moure, per exemple, els del grup de la malaguanyada revista *España*. La qual cosa no vol pas dir, i és ací el punt dolç del símptoma que alludíem, que aquest estat d'esperit novell, comú d'altra part a totes les joves generacions postbèl·liques d'Europa, que de Rússia a Itàlia cristal·litzaren ja en realitzacions bàsicaments iguals, minvi aquells sentiments de simpatia individual, ans al revés, els consolida elevant-los i eixamplant-los d'esperit de comprensió personal, de liberal tolerància, a doctrina de grup, a sentimentalisme de falanx, a Idea promotora—generacions del *Risorgimento* italià i de l'*imperialisme* de Prússia — l'encarnació de la qual hom la vol d'una voluntat ferma. En mots breus: que pels redactors de *La Gaceta Literaria* llur actitud de cara a Catalunya ja no és, només, el resultat d'una posició arxi-intelligent, comprensiva, humana, adoptada per sistema enfront el fet català, tal com, correlativament, l' haurien adoptada ells o llurs predecessors — un Azorín, un Araquistain, etc. — davant qualsevol altre problema de llibertat humana, sinó la il·luminació en llur esperit, desert de tota altra idea patriòtica eficient, d'un supernacionalisme, d'un superhispanisme, del qual, cert, Catalunya sembrà el gra però no n'ha vist encara la ufana.

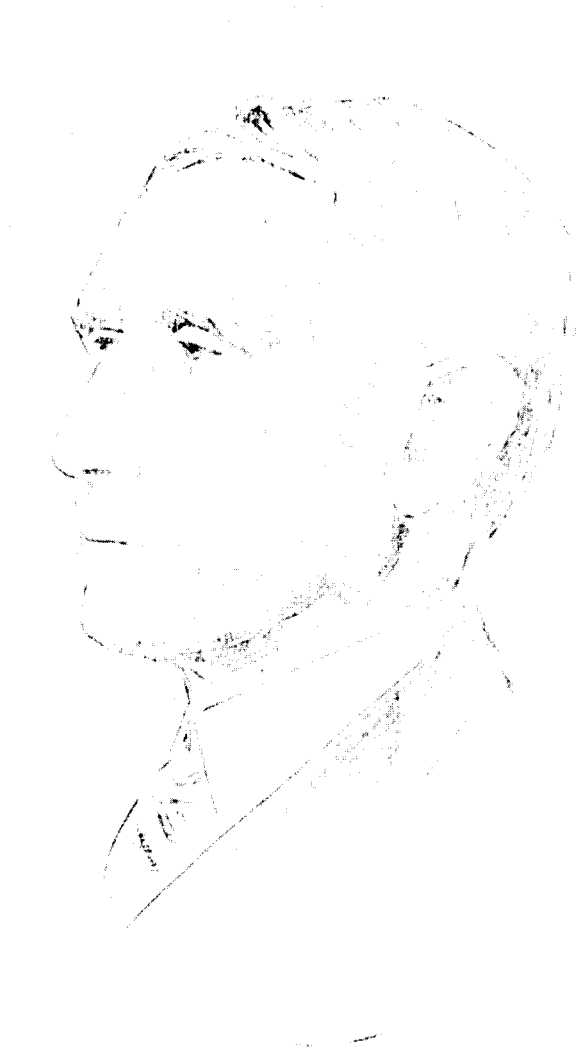

POMPEU FABRA
PRIMER AVANTGUARDISTA DE CATALUNYA
DIBUIX DE J. F. RÀFOLS EXPRÉS PER A "L'AMIC DE LES ARTS"

Aquest símptoma constatable en l'esperit senyer de *La Gaceta Literaria* ¿assolirà l'acompliment? —No nosaltres, sinó el Temps és qui podria dir-ho. Quan hom proclama que tot esforç serà va per a retornar a la *pestilencial maresma antiga*, i res més no resa un signe per demà, la veu de *La Gaceta Literaria*, la sola veu nova i jove de Castella, fa de bon sentir.

Amb el darrer número del periòdic madrileny, on, al costat dels articles castellans, els catalans i els portuguesos senyoregen, tenim damunt la taula revistes i llibres d'escriptors andalusos en els quals els noms —sota els articles, en els resums, en les dedicatòries—de col·laboradors catalans, resten pulcrament respectats en llur grafia vernàcula. Són revistes de Sevilla, de Màlaga, de Granada; un llibre—*Naufragio en 3 cuerdas de guitarra*, de Rogelio Buendía — és de Huelva. Andalusia, doncs, on algú ha proclamat que en l'hora present viu l'esperit poètic i artístic més pur de la península, sent ja en les seves seleccions l'estat d'esperit nou. Que aquesta concepció naixent de la realitat espanyola creixi i es propagui. Que submergides a l'Hades

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

més pregon les velles contrafigures i llur passat abominable, un nou Olimp pobli i ordeni la vida harmoniosa de les Espanyes, en recerca, encara—segon quart del segle XX-- de llur personal esdevenidor.

PERSPECTIVES AMERICANES. · HOOVER AL SUD

És curiós d' observar en la premsa general d'Europa — de l'anglesa a l'espanyola, de la francesa a la italiana – el to de sorpresa, d'esdeveniment imprevist, no sempre, però, per no dir mai, exempt d'hostilitat, amb què hom tracta el descabdellament més normal de la vida política dels EE. UU. de Nordamèrica. Un tal la considera com si evidentment fos la d'un poble d'un altre planeta, sense relació amb l'evolució de la nostra història universal. D'altres, tot i reconèixer les proporcions enormes del gran esdeveniment històric que és el camí vers la plenitud moral i material dels EE. UU., lamenten que la gran república federal sigui mancada d'aquella maduresa, d'aquella experiència intel·lectual, d'aquell esperit polític que només el temps i la forta tradició vernàcula atorguen i d'acord amb els quals s'orienta l'empenta biològica d'un poble, pels camins de l'esdevenidor. Havem trobat aquest estat d'ànim quasi commiseratiu en tres estudis vastos (altrament admirables) d'altres tants d'autors italians. L'objecció que hom podria fer-los és, però, ben simple. ¿Per ventura calgué que llur península, per a assolir l'edat més famosa del seu passat, esperés l' arribada dels temps de l'experiència medieval, dels adoctrinaments de Maquiavel, de la terça Itàlia cavouriana o de la ciència imperialista d'avui? ¿En mans de qui, sinó dels *farmers* itàlics, nasqué i prosperà la vella república romana, filla d'aquell seny terral que ha esdevingut clàssic, i d'aquella potència pastada quotidianament, pràcticament, amb el constant encadenament i domini de fets materials fins llavors inèdits? Si la política dels EE. UU. té, sobretot per temperaments joves amb afany nobilíssim d'abatre rèmores, d'afermar estructures més d'acord amb l'esperit contemporani i de rejovenir les Lleis perennals, algun poder d'atracció, és, just, per aquesta qualitat de fet novell, de potència magna, la política de la qual no ve condicionada per cap tradició; la qual cosa no vol pas dir que, amb coneixença de causa i amb raonaments rectes, hom no pugui preveure exactament els camins que fatalment li caldrà de trescar i els topants que pot trobar-hi.

La mateixa concepció simplicista, o llega, o indocumentada, que mena a certs tractadistes i articulistes a considerar tan malament el fet polític vital que són els EE. UU., els porta a adoptar enfront llur, posicions altrament molt lloables, però obertament parcials. Perquè, cal dir-ho d' una vegada: la política dels EE. UU. té, també, la seva raó d'ésser i la seva o les seves justificacions tan honorables i simpàtiques com puguin ésser-ho les de totes i cada una de les repúbliques de l'altra Amèrica, directament ateses per l'expansió de la república del Nord.

Deixem de banda que l'assoliment de la grandesa dels EE. UU. representi, avui per avui, per la humanitat, per la civilització en general, l'escalament d'un estadi molt més confortable (prengui's el mot en el seu més vast sentit social) que el que representen, en general, els pobles hispano americans sobre els quals irradien les mires nordamericanes. Des d'aquest punt de vista no són mancats de significança els mots reportats pel campió dels ideals sudamericans, senyor Manuel Ugarte. Sembla, segons explica en el seu llibre *El destino de un continente*, que parlant al Panamà del perill de l'expansió nordamericana, se senti constantment interromput per aquesta pregunta ben lògica: *¿Vós voleu, doncs, per l'Itsme, la pobresa, la barbàrie i la febre groga?* Els connacionals que coneguéren Cuba abans de l'intervencionisme i l'han vista després, els que segueixen les seves crisis econòmiques, podrien dir-nos, també, quelcom sobre aquest particular. Passem, però; no enfondim ni aquest aspecte d'humanitat primària, ni l'altre de capacitat, de potència econòmico - financiera, de tan gran de tothom coneguda, que ens donaria, a favor dels EE. UU., resultats més definitius. Limitem-nos a consideracions polítiques.

¿Què, doncs? ¿Per amor d'uns principis bons en si, però mal compresos, caldria que els EE. UU., senyors d'un 60-70 °/₀ del comerç de l'Amèrica restant, descuressin fins a la dessídia, les garanties de llur esdevenidor més immediat? On un Gibraltar i un Suez, amb totes les incidències més o menys netes que coadjuvaren a fer-ne una empresa anglesa són comprensibles, ¿per què no ho foren un Panamà i el projectat canal de Nicaragua? ¿Per ventura voldríem que una Nordamèrica distreta hagués permès que el pas colombià anés a raure en mans estrangeres — angleses, o anglo-japoneses, o anglo-franceses, per exemple—o que hi passés demà i en competència el nou canal nicaragüenc? No calen a un *Butlletí* més àmplies ni detallades consideracions. En el continent americà tota la política que els EE. UU. han seguit des del dia de la seva independència — de Washington a Monroe i a Roosevelt, a Wilson, a Coolidge i a Hoover — recolza sobre un pla legítim, sobre una preocupació nacional de seguretat de cara a l'expansió de les altres potències mondials. Els països centre i sudamericans han restat, enfront el Nord més actiu i pròsper, països propicis a l' intervencionisme. Si Nordamèrica no existís, si dividida en diversos estats rivals no hagués esdevingut la famosa potència que és, Anglaterra jugaria entre ells un paper que ara es veu minvat pel seu gran partenari, però que encara podria donar, aliat a les mires econòmiques d'altres potències menors, una vivacitat extraordinària al joc internacional de Sudamèrica.

El sentit exacte del viatge del president Hoover, l'home qui en la Secretaria de Comerç demostrà, de guisa tan inequívoca, formidables dots d'energia i de metòdic tecnicisme, sembla ésser no res més que el prolegomen d'una pròxima intensificació de l'expansió econòmico-financiera dels EE. UU. al Sud, sistematitzada amb cura de no noure el sentimentalisme de les nacions afectades per les mires nordamericanes.

Davant aquesta legalíssima actitud ¿què poden fer per a llur defensa els pobles hispanoamericans i les potències d'Europa interessades en llur economia?— Enfront la bella unitat federal dels EE. UU., de cara a aquest bloc de 120.000.000 d' ànimes que, al mig de les grans mars, assoleix una significació i una raó d'ésser tan plena de sentit històrico-universal, l'enorme disgregació de les nacions sudamericanes, menades, des de l'alba de llur independència prematura, per l'esperit guerriller i pendenciós tradicional que ja corsecà l'estrenua cobejança de Bolívar, és un obstacle a llur èxit. Hom pot recordar encara, perquè és d'ahir, el fracàs d' una Confederació centro - americana la qual, recolzada en vastos interessos europeus, hauria pogut resistir, altrament que no pas ara cada petita república, els embats de la política comercial yankee. Publicistes italians, francesos i espanyols, recomanen, com a gran panacea del moment, la propagació d'ideals llatins i hispans, l'orientació vers l'occident del sentiment i la voluntat d'aquells pobles, rics de possibilitats materials — germans en cultura —però, en conjunt, pobres de possibles per a avalorar-les i d'orientacions polítiques concretes. Caldria, evidentment, que aquells a qui interessa l' esdevenidor de Sudamèrica treballessin aquest fons cultural, sense descurar, però, que més llatins semblen l'esperit d' unitat i d' iniciativa dels nordamericans que el de disgregació i pendència que encadena la baixa Amèrica. Caldria que, a la sistematització amb què la presidència Hoover sembla voler inaugurar una nova onada de les relacions del Nord amb el Centre i el Sud continentals, hom pogués oposar-hi una unió compacta d'interessos nacionals centre i sudamericans —Argentina en cap—forta, més a més, de totes les col·laboracions europees, la qual metoditzés, també, vers un sol fi eficient, l'explotació de totes les riqueses que Nordamèrica cobeja...

I tan de bo si d'aquesta mancomunitat econòmica en naixia, algun dia, una ben treballada lliga política, beneficiosa, més que l'imperialisme nordamericà, per al Món, per a Europa i, concretament, per a la Península Ibèrica... en el supost que gent d'ací sabés organitzar-la i orientar-la.

Es clar que el tema no resta exhaurit. El paper dels EE. UU. en els problemes polítics, materials i ideològics de l'esdevenidor, i llur significança per a nosaltres, omplirien moltes pàgines. En parlarem, però, si ens vaga, un altre dia.

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

LA LITERATURA

...¿QUE HE RENEGAT, POTSER?...

PER

SALVADOR DALÍ

A Pompeu Fabra

En plena platja, damunt una curiosa taula feta d'un munt de mariscos secs i sobre la pell d'una clavellada que servia de falses tovalles, una oliva estava quieta vora l' ombra d'un nas, que jo acabava de recollir en una cullera del palmell de la meva mà, on s'havia entretingut, degut probablement a la paraula BORRISSOL inscrita a totes les etiquetes dels petits paquets de fideus, ja que aquests darrers tenen grans afinitats amb les ombres dels nassos, particularment quan els esmentats fideus, com passava en aquest cas, treuen llurs puntes per dalt del paquet, imitant així, exactíssimament, les crestes de la llevor de puça.

Damunt la mateixa taula, infinitat de molletes de pa, que duen totes elles llur diminuta minutera, brillaven, al sol, igual que la mica. Eren tantes que m'era difícil sostenir els colzes sense aixafar-ne cap, i encara es feia més difícil de no aixafar els nombrosíssims petits aglans lluentíssims, que una veritable munió de grosses formigues alades feien caminar, amb un pas gairebé idèntic al dels pans de crostons. Però això no era tot: a més de tota mena i varietats de cargolets, curculles, nàcars, punxes de garota, canyes, plomes, vidres, pèls, clofolles d' ametlla, clofes d' ou, pestanyes, suros, etc., etc., la taula era, encara, coberta i erissada per nombrosíssims pilots de xarxa, grans cornes en estats de descomposició, ases podrits, vaques podrides, girafes podrides, camells podrits, camelles podrides, etc., etc., etc., etc. Tot això m'obligà definitivament a no intentar més de recolzar-me damunt la taula, sinó entrecreuar les mans per darrera el clatell; abans, però, de posar-me en aquesta digna actitud, i en anar agafar, entre el dit gros i l'índex, l'oliva a fi d'acostar-la vora els petits aglans, on tocava més de ple el sol, aquesta es convertí en una boleta de fum i es fongué. Tot això m'inspirà en gran manera i vaig cantar:

EL SUCRE ES DISSOL EN L' AIGUA, ES TENYEIX AMB LA SANG I SALTA COM UNA PUÇA.

¡DINS DEL CAP DELS PEIXETS, TAMBE HI HA UNA PETITA CARETA DE BESTIA PELUDA QUE EM MIRA!

¡TOTES LES FIGURES PORTEN LLUR NAS!

LA BLANQUISSIMA I TALLANT DENTADURA DELS MELICS POT DESPLEGAR-SE COM LES ALES DELS ESCARBATS.

Després vaig continuar:

¡JO SE PER ON ES BAIXA PER ANAR ALS LAVABOS DEL BAR REGINA A MADRID!

¡JO SE ON ESTÀ POSADA UNA PETITA ENXOVA AMB ALES I MORRO DE TORTUGA!

¡JO SE GIRAR DEL REVÉS EL FONOGRAF PER TAL QUE NO PUGUI AMAGARSE SOTA EL MENJAR DELS OCELLS!

¡JO SE DE MEMORIA TOTES LES *S. T. AS I* QUE TOTES LES VEGADES QUE INTERVE EN ELS TANGOS LA PARAULA «TARDA».

Això últim ho vaig exclamar una mica decebut, puix que acabava de sentir que un rajolí llefiscós em regalava poc a poc de les meves orelles.

Durant tot això, la taula s'havia anat despoblant; l'ombra del nas havia esdevingut tan allargada, que era ja impossible de pensar a utilitzar-la per a fer-la rodar en el palmell de la mà com un virolet; ara ja només podria servir-me per a fer-la rellisca r com un llimac pel pendent de roques llises que donen de cara a la costa.

Els meus peus estan submergits en l'aigua una mica freda que acaba de substituir el buc d'avespes, que fins llavors m'havia fet de coixí. Les basses de la platja s'omplen i la crescuda de la mar anima de nou la pila de mariscos secs que cuiten a desaparèixer. Les estovalles fetes de la pell d'una clavellada, no són ja altra cosa més que un núvol llunyà de tarda. Les formigues alades, fugint de la mar que ja m'arriva fins als genolls, pugen difícilment, amb les ales enganxades per l'humitat, pel meu cos nu, confeccionat d'una rara pasta grisa.

Els ases podrits, els ocells podrits, els bous podrits, les vaques podrides i els troços de xarxa a la deriva, encallen en aquella illa, on hi ha una sorra especial que de nits els apropa més, els ajunta més, amb la lluna...

¡Encara podria recordar-me de tu!... si volgués... portaves un vestit d'argent molt escotat, com les estrelles de cinema; però vaig trobar-te tan crudelment mutilada!... ¡t'havies fet tant de mal amb la manicura, havies simulat tan estranyes ferides en els teus genolls!... Aquella tarda tots els discs de Jack Smith es trencaven després dels primers acords de piano, abans que ell pogués començar a cantar...

¿Te'n recordes? Però, ¿tú ets ben bé aquella amiga meva? ¿o es tracta encara d'aquell torbador ase podrit amb el cap de rossinyol?

. . . . . .

Des d'aquell crepuscle, tots els rossinyols m'han fet por.

ARTUR CARBONELL. - «RETRAT»

AIXETES

Per a Pompeu Fabra

Aixetes, Aixetes, Aixetes — Soles i lleugeres — Cavalls joves d'un desert blanc — Guaita aquesta com es mira en l'aigua — i deixa caure una llàgrima — De lluny, aquest soroll, és la més amable de les cantades — Monòtona, Serena, Metàl·lica — Soroll de lluna — De nit les estrelles venen a la banyera — per escoltar-la — I en són totes tremoloses...; — N'hi ha dues, d'enamorades, que es miren als ulls — ja fa segles — Aquella del front sever — coneix el secret dels meus insomnis — L'altra, del coll blanc — és el cigne mut de la jungla — Totes guarden, en sos ulls de plata — reflexos de cossos nus — Llur sang tèbia porta les boires del desig — Digueu-me aixetes, amigues, — ¿quina deessa misteriosa ve a veure-us de nit — què us surt de la vostra quietud — i ompla les vostres narines palpitants de savó rosa?

Jaume Miravitlles

OC

GASETA SETMANAL DE LITERATURA, ART, CIÈNCIES I ESPORTS

Ja sabeu la conversió a primers d'any d'aquesta gaseta tolosenca en òrgan de l'activitat intel·lectual dels Països d'Oc. *Les lletres catalanes, les llatres occitanes vessaran en les seves pàgines llur més valuosa producció i el comentari i la notícia de tot el moviment intel·lectual del món. Verb de dues cultures germanes i renaixents, situades al bell mig de l'*Occident europeu, *promet d'esdevenir la seva més completa, moderna, vivent expressió. Abundeses col·laboracions de les més famoses signatures franceses, avaloraran, també, regularment, les pàgines setmanals d'* OC.

VIA LAIETANA, 28, 5È, A.

BARCELONA

OC

GASETA SETMANAL DE LITERATURA, ART, CIÈNCIES I ESPORTS

CORRESPONEU, SI US PLAU, AMB LA VOSTRA SUBSCRIPCIÓ, A L'ÈXIT D'AQUEST PERIODIC, EL QUAL OBRE UN CAMP VASTÍSSIM I NOU A LES LLETRES CATALANES. OMPLIU EL BUTLLETÍ INCLÓS EN AQUEST NÚMERO I TRAMETEU-LO SIGNAT A

VIA LAIETANA, 28, 5È, A.

BARCELONA

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

PANORAMA

PER

LLUIS MONTANYÀ

A Pompeu Fabra

LLETRES CATALANES

«ELEGIES» DE SEBASTIÀ SÀNCHEZ-JUAN

En aquest nou recull de poemes, la meravellosa ductilitat lírica de Sebastià Sànchez-Juan, les seves formidables dots de poeta nat, han cristal·litzat—d'una manera gairebé exclusiva — en els motlles clàssics, han utilitzat les formes tradicionals de més difícil agilització. Abandonant per uns moments la seva lira orgullosa i lliberrima, ha volgut demostrar que res no pot acovardirlo, que, com a veritable poeta que és, imprimirà a tota obra seva un segell inconfusible, donarà qualitat insospitada al poema aparentment més banal. Cal dir que l'experiment li ha reeixit plenament. (Per aquest camí Sànchez-Juan ha pogut arribar, per exemple, a re-inventar el sonet, a retrobar el seu secret perdut). Si nosaltres, però, no el coneguéssim a fons, si no sabéssim el lloc que «*Elegies*» ocupa dintre la seva ja copiosa obra poètica, si l'eco de les seves prodigioses «*Divagacions*» no ressonés encara a les nostres orelles, si els joiells dringants de «*Constel·lacions*» i de «*Cua de gall*», en germen ja a «*Fluid*» — alhora fita i punt de partença—no estiguessin tothora presents dintre nosaltres, tindríem aquests darrers poemes publicats—perfectes de tècnica, riquíssims de ritme i admirables d'inspiració—com un pas endarrera. No és així, per fortuna, i, ¡per la nostra lírica que devem alegrar-nos-en! Dotat d'una esbalaïdora facilitat de versificació, Sànchez-Juan sap prou bé el perill que això representa i que no ha de cercar per aquests viaranys la seva glòria; aquesta legítima glòria de primer dels nostres poetes d'inspiració i de temperament que, de mica en mica, tothom li va reconeixent i que, d'ací a poc, ningú no li podrà ja regatejar. (Noti's la pressa amb què els nostres crítics oficials han curat a ocupar-se d'«*Elegies*», i compari's amb el temps que es prengueren per a comentar «*Constel·lacions*).

«*Elegies*» haurà tingut per a Sànchez-Juan una valor de disciplina. Malgrat d'ésser ja d'abans molt exigent amb si mateix i d'una modèlica honradesa poètica, potser per aquesta vegada el cinyell de la mètrica li haurà estat profitós. Partidaris decidits de l'aprofitament de totes les formes per a l'audaç abrandament de la nova poesia, no creiem, però, que a Sànchez-Juan li calgui reincidir en aquesta mena d'exercicis.

¿Ens caldrà dir, amb tot, que els poemes d'«*Elegies*» tenen tots aquella guspira genial, aquelles metàfores colpidores, aquella joia — ¡oh paradoxa esclatant i reveladora de les *noves* elegies! — de la imatge assolida i plena, que admirem en el nostre poeta? Unes petites mostres només:

«Fidelitat, atura l'escomesa
del món. Torna-te'm rosa de ten-
[dresa
als dits qui polsen ta monotonia.»

«tot aspirant la rosa més florida
perquè se'm torni olor de rosa el
[cor.»

«L'amor en somnis, fluixes
i oloroses deixà les nostres mans»...

«'a princesa hi besava amb dolç car-
[mi
unes barbes floridés sense aroma»...

«¡Ah, quina dolça cosa,
si, en tornar-se unes llàgrimes la
[rosa
o els ferros del somni,
et sentissis llibert
amb la pròpia mà - desclosa! —»...

(Notem, tot passant, la valor, potser una mica simbòlica, del constant retorn del motiu rosa.)

I alguns exquisits exemples de simplicitat nua, gairebé esquemàtica, com aquest vers:

«Les garlandes decoren de tristesa
[els espills»

o bé, aquests, dignes d'antologia:

«Ha finat la meva amada
per a mí.
Ella sabia triar les violes pàl·lides
i sabia sofrir,
tremoladissa i tendra.
Un altre accent la commourà per
[mí.»

Els qui acolliren amb somriures els primers versos de Sebastià Sànchez-Juan, qui restaren sorpresos ja i desorientats davant «*Constel·lacions*», no es sabran avenir, després de la lectura d'aquest darrer volum, que un poeta de talent, capaç d'escriure uns perfectes sonets i de combinar belles estrofes, pugui complaure's a escriure correntment, amb intencions pures i severes, en un llenguatge hermètic i insòlit.

I és que no hauran sabut comprendre encara, que no és per pura fantasia ni per capricí, que la nova poesia és com és, que no es tracta d'una decisió brusca i irresponsable de quatre poetes eixelebrats i snobs. Que els poetes d'avui s'han limitat a desenvolupar, lògicament, certs principis que, del simbolisme ençà, han dominat la poesia. (Han portat, simplement, les conseqüències d'aquests principis, tan lluny com podien arribar). Que la poesia llisca temps ha sobre el pendent d'una mateixa idea i que la velocitat s'accelera a mida que el pendent esdevé més ràpid i s'aprofundeix més el contingut de la idea... (Caldria, evidentment, divulgar tot això. Ho farem, potser, més endavant.)

¿Quan podrem veure publicades, Sànchez-Juan, les vostres «*Divagacions*»?

«PELS CAMINS DEL MÓN» DE MATEU JANÉS I DURAN

Hi ha en els poemes que Mateu Janés i Duran ens ofereix, amb una generositat poc comú en els nostres joves poetes, en el seu llibre «*Pels camins del món*», una visió angoixosa de la vida que és ja quelcom més que el ferment de la primera fonda decepció de l'adolescència. Hi ha una mica de tot en aquests versos d'un home inquiet: religiositat, impulsions místiques, recances sentimentals, voluptats complicades. Hi ha una sensibilitat torturada fins a l'infinit. El conjunt del llibre és simple i fort; l'autor és un home, el seu cor és segur, el seu criteri afermat. La barca ha deixat el port i es fa a la mar, les veles al vent...

Els versos de Mateu Janés, pulcrament treballats, ens donen a conèixer els seus neguits espirituals. Això els salva. La generació que el dubte angoixós i els jocs eixorcs de l'esperit han portat a un carreró sense sortida, té fam de veritat i set de certesa. Janés ha pogut saciarles. El problema religiós és el centre del seu pensament i l'eix de la seva obra. El poeta deu haver-se format i nodrit en l'atmosfera del catolicisme i mai no es deu haver trencat per a ell l'encís místic de la sensibilitat cristiana.

La saviesa humana és ja ben vella. Sobre els temes més vells, però, un veritable poeta o un veritable novel·lista sempre sabran trobar quelcom de nou. Un poeta pot dir-nos encara coses noves, per exemple, sobre la lluna, aquest astre encisador i ridícul.

Però, per als qui estem convençuts que el poeta és qualitat humana de la seva època, que en ella s'ha d'haver format i a ella es deu, aquests poemes no poden acabar d'interessar-nos. Han de tenir, per força, una sabor remota. De cosa ja dita. Tota aquesta poesia maragalliana, repetim-ho, té avui un so llunyà. I és una perillosa limitació per a la nostra jove poesia.

Mateu Janés i Duran produeix versos límpids, rotunds, magníficament estructurats. Es d'una sobrietat lloable en l'arabesc ornamental. El seu esperit és ric en inquietuds del moment. Però aquestes qualitats se'ns mostren en una rígida verticalitat, encara que íntimament adoptin airoses i honestes flexibilitats. Confiem que Mateu Janés podrà alliberar la seva imaginació i la seva forma d'inútils cilicis d'austeritat. Algunes aliances amb la poesia pura, esparces en els seus poemes, ens semblen capacitarlo per a emprendre excursions aventurades. ¿Podrà demostrarnos alguna vegada que no ens havem equivocat?

LLETRES ANDALUSES

«LA TORIADA» DE FERNANDO VILLALON

Desè suplement de *Litoral* i un dels millors encerts de l'enyorada revista malaguenya, que, com el Cid, encara guanya batalles després de morta — o del seu prolongat somni letàrgic — ens ha arribat el poema que temps ha esperàvem. L'Andalusia nova ens devia aquest llibre. I no ha pogut menys que donar-nos-lo. Parlem de «*La Toriada*», de Fernando Villalon —un gran poeta que els romanços publicats a *Papel de Aleluyas* ja ens havien fet admirar. «*La Toriada*» és l'epopeia, el poema èpic dels braus. Es tot ell amarat del perfum de la gleva i de la sentor del bestiar a ple aire i sota un sol magnífic. Després dels llibres de García-Lorca, l'aparició d'aquest poema és l'esdeveniment més important de la lírica meridional, de molts anys ençà. No creiem exagerar gens. Villalon—andalús casticíssim — no ha renunciat en el seu admirable poema a cap de les seves característiques racials, i, el que és encara més important, no ha fet vana ostentació de cap d'elles. El seu llibre és el millor homenatge de l'any a Góngora. Resulta molt difícil fer versos gongorins, sense imitar el gran precursor ni restar influenciat per ell. Villalon ho ha assolit. (Es, naturalment, una cosa de matís, d'impressió). El seu poema, de construcció i sabor clàssiques, amb imatgeria novíssima, és de pura entranya gongorina. I una bella successió de metàfores *vivents*, encavallades insensiblement les unes a les altres. Versos com aquests, en els nostres moments d'escepticisme, ens farien confiar sempre plenament en l'esdevenidor de la lírica que propugnem fa temps, en aquestes notes fugisseres, com a única compatible amb la sensibilitat actual. La nova poesia va demostrant, de mica en mica—no és l'obra d'un dia—les seves immenses i variadíssimes possibilitats.

La magnitud de l'empresa — ni l'endecasíl·lab — no han espantat Villalon. Ha sabut deixar de banda tota ironia—tot partit pres d'*originalitat* — i acarar-se seriosament amb la magnífica epopeia dels braus que pasturen en els camps. El seu poema respira amor i admiració devers la noble bèstia. Que el títol no es-

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

porugueixi ningú. «*La Toriada*» no és l'elogi del pintoresc, ni l'apologia de l'Espanya de pandereta. No és una estampa de capsa de panses destinada a l'exportació. (¡I n'hi ha de molt boniques!) «*La Toriada*» no és la cursa de braus. El poema fina gairebé on el sacrifici comença. Alguns versos són prou significatius:

«Con un rudo jayán,—de infantería
bachiller diplomado,—
sobre un rocín enteco, — el acerado
lanzón interponiendo entre dos [vidas
frías, — a las suicidas
villanas manos de palafreneros
encomienda un azar de caballeros »

«¿Quién de vosotros, ¡zafios lidia- [dores!
de púberes bicornios,— engordados
en las mesas de Capua, — y desan- [grados
por los verdugos,— sobre pedestales
de carne enferma,—bordaría pri- [mores,
ante inquietos puñales
rociados de vida y de furores?»

I el tema obsessionant de la planyívola cançó de camí:

«¡Oh, Padre Gerion, que no vasallos
seamos de los hombres, y caballos!»

...Algú trobarà encara obscur aquest poema d'una profunda claredat radiant.

«NAUFRAGIO EN 3 CUERDAS DE GUITARRA» DE ROGELIO BUENDÍA

Avui ja demanem a la poesia quelcom més que una descripció, que una simple notació o transposició de l'Univers. El món — que mai no arribaríem a conèixer si no ens fiàvem més que de les aparences i de la realitat copsada pels sentits — és massa petit per a nosaltres. Demanem la íntima suggestió d'una superrealitat. Volem col·laborar amb el poeta. Un llibre de versos és per a ésser, primer, *sentit*, i després, *desxifrat* com un criptograma, com un problema de matemàtiques, o bé, si us sembla millor, com una fuga de vocals.

El cel apareixia als ulls dels guàrdies-civils de Lorca, com *una vitrina de espuelas*. La mar, per a Rogelio Buendía, és un aparador suggestiu d'imatges i de correspondències al·lucinades (metàfores a la desena potència, a la recerca de les quals s'ha lliurat desesperadament) una d'aquelles rodes d'objectes irisats i puerils—absurds—de les revetlles, de les fires rurals i dels parcs ciutadans d'atraccions. El poeta s'ha capbuçat en les profunditats submarines i les seves pupil·les en resten encara totes enlluernades. Ha tirat després la seva xarxa a alta mar i prop dels penya-segats, i n'ha tret un tresor de meravelles.

«*Naufragio en tres cuerdas de guitarra*», il·lustrat amb dibuixos de Dalí i que el seu autor dedica als tres amics signants del *manifest groc*, és un ample poema a la mar, a una mar tota plena de ressonàncies de la platja i de les roques. I rublerta, també, per un singular fenomen de refracció i de miratge, d'imatges quotidianes. El guany de Buendía en aquest darrer llibre, és indubitable. Ha sabut deslliurar-se d'influències, ahir una mica massa visibles encara, i acostar-se al retrobament de la seva personalitat. L'actual poesia de Rogelio Buendía és molt subtil. Es lenta i aspra, dessota enganyadores aparences de fàcil obscuritat. La imaginació poètica és subordinada a qualitats més purament intel·lectuals i serveix de suport a l'abstracció. La *mise en œuvre* està d'acord amb certes regles precises de sentiments i de idees, perfectament organitzades. Aquesta és, per a nosaltres, en síntesi, l'aportació de «*Naufragio...*» a l'obra de Buendía.

Per pura casualitat havem escrit més amunt que un poeta d'avui podria dir, encara, coses noves sobre la lluna. Copiem del poema de Buendía:

«Y vino la que asoma
su pecho plateado de alfileres
en la verde redoma,
para pulirle el ojo a las mujeres,
y te lanzó el hisopo
de su agua más clara que la nieve
y su olor de heliotropo
que sonámbulo pone a quien la [bebe.»

Versos que, malgrat del seu so gongorí, tenen una qualitat evident de cosa inèdita.

En ocupar-nos de «*Guia de Jardines*» diguérem que era un llibre molt *construït*. Podríem repetir ara el mateix adjectiu, en referirnos al darrer poema de Rogelio Buendía. Construcció estricta i disciplina avara, filles d'un prodigiós renunciament i del menyspreu de tota facilitat, de tota emoció desordenada. Resultat del fecund treball d'un poeta, enginyer dels seus versos. Buendía ha arribat així, darrerament, a un singular intel·lectualisme, tot ell contenció, molt gongorí, gairebé deshumanitzat.

La qual cosa té, naturalment, un perill. Que exagerant aquesta tendència la seva poesia arribi a ésser només que una vasta metàfora, un seguit incomptable d'imatges que no corresponguin a cap cosa terrestre ni humana, ni tinguin d'altra raó d'ésser—a desgrat de llur valor lírica —que la de suggerir-nos l'enigmàtica visió d'un món artificial. El disc vermell és, però, encara, molt llunyà...

ARTUR CARBONELL. — «RETRAT»

LLETRES CASTELLANES

«YO, INSPECTOR DE ALCANTARILLAS» DE E. GIMÉNEZ CABALLERO

El darrer llibre d'E. Giménez Caballero – que el constantment inquiet (i inquietant) *Gecé* llança ardidament a la cara dels *putrefactes* com un *swing* vigorós, donat amb una empenta, una força i una arrogància extraordinàries i típiques — és un violent revulsiu espiritual. Després de «*Cartas marruecas de un soldado*», de «*Carteles*» (1), de «*Los toros*», de «*Las castañuelas y la Virgen*»—llibres que porten, tots ells, signes distintius i diferenciadors de personalitat, d'originalitat i d'audàcia (qualitats que nosaltres posem per damunt de totes les altres) — en mig de la seva intensa i discutida labor periodística; de les seves col·laboracions a gairebé totes les revistes avançades de llengua castellana i dels seus *raids* de conferències literàries a l'estranger — entre la rotativa i l'exprés —, Giménez Caballero ha volgut passejar el seu microscopi, apressat i certer, pel regne del subconscient i passar davant els nostres ulls admirats i una mica temerosos, augmentades a l'infinit, les gotetes de fang i de llot, de sang i de matèria orgànica, que ha posat, en mig de plaquetes de cristall, damunt la seva platina.

En els relats breus i sintètics d'aquest llibre, amb zigazagues elèctriques i impressionants, es desencadenen totes les preocupacions, tots els estats d'esperit, tota la desolació de l'hora actual. Es un inventari de símptomes, un recull d'exploracions desesperades en el buit. De les seves pàgines estant ens fan ganyotes els fantasmes freudians, presenciem la baralla tragi-còmica de tots els complexos, la sublim i esgarrifosa desfilada de la iconografia del subconscient, la bullida de l'esperit subterrani — subhumà— (el mateix que belluga els personatges de Lenormand i de Pirandello i que inspira els paisatges de Picasso i de Dalí) barrejat a la nostra vida quotidiana.

Això no vol pas dir que estem absolutament d'acord amb el seu experiment. No sempre podem seguir, ni aprovar, Giménez Caballero, en la seva exploració per sentines i clavagueres. Ens fa por que no li passi com a l'aprenent de bruixot, que no sàpiga tancar, després de la representació, els malignes esperits que ha volgut deslliurar momentàniament per a sotmetre'ls al seu examen implacable.

Les seves aventures en el món dels epiplasmes tenen una valor inèdita i inapreciable de document. Són fitxes anímiques, vertaderes instantànies fotogràfiques de subconscients, fetes amb un estil clínic, anti-literari, revelador—per la seva mateixa rigidesa esquemàtica — d'una gran poesia i per la riquesa innovadora del seu lèxic, d'una cultura treballadíssima i extensa.

Giménez Caballero, que ha volgut deixar de banda tota preocupació moral i tota preocupació estètica, ha portat al paroxisme, a l'exacerbació, el control intel·lectual. El seu llibre —

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

potser a desgrat dels seus propòsits—és l'exaltació de la intel·ligència, escrutadora d' abismes sensorials infrahumans. Ara que, nosaltres no creiem en la seva inhibició, en la seva curiositat escèptica, en el seu pretès escepticisme. Aquests contes, aquest seguit de dades psicològrames vivents, no han estat fets en fred, han estat parits amb dolor. I sinó, que hom procuri copsar tota la desoladora tragèdia que, dessota aparences volgudament desinvoltes, amaguen les paraules del *Umbral*, enigma d'una consciència plena de buid, que ha arribat a dubtar de tot, fins del mateix dubte.

...A la fi, després de tantes de pàl·lides còpies — literàries i insinceres—de la darrera moda de París i de Berlín, trobem algun llibre castellà digne, per la seva alta qualitat, d'ésser tingut en compte quan es farà el balanç de la nostra generació.

(1) *Vegi's L' AMIC DE LES ARTS, núm. 23.*

COTILLAIRE, COTILLAIRE...

PER

J. V. FOIX

A Pompeu Fabra

Vaig aconseguir que em deixessin ésser pintor de parets. Dret, dalt d'un tauló sostingut per dues escales, pinto rètols a totes les cases: COTILLAIRE, COTILLAIRE, COTILLAIRE, COTILLAIRE. L'olor del vernís m'embriaga tant, que, a mig matí, deixo la feina i, presa d'una folla joia, corro carrer amunt i carrer avall i crido *¡oia! ¡oia!* Però el flequer que m'havia contractat ahir, em perseguí llanterna en mà fins a la placeta i m'obligà a acabar la T del rètol de casa seva. Era fosc, fosquíssim. Sense moure'm de dalt de la bastida em vaig posar a tocar valsos sentimentals amb un violí. Les acàcies havien plegat ja llurs branques damunt llurs soques i la pica de la font, somorta, englotia pètals marcits d'estel. Del fons misteriós del garatge de l'amo sortí, empesa per tot d'infants, i del tamany d'una roda de carro, la lluna. Els ocells, a milers, brollaren del fons de les xemeneies i li volien buidar els ulls.

¡Jo també hi vull ésser! ¡Jo també hi vull ésser! hauria cridat des de dalt, si els llavis m'haguessin obeït. (D'un bot salto a terra, entrebanco i caic.) Els infants m'insultaven i em llançaven, furiosos, grosses boles de neu. (*¡Jo també hi vull ésser! ¡Jo també hi vull ésser!* hauria cridat si la veu no se m'ofegués sempre, Déu meu, sempre). Quan els vaig voler atènyer, havien desaparegut darrera els velluts blau de nit amb què els veïns del meu poble amaguen els cancells de llurs cases.

Sola, immensurable, la lluna havia estat abandonada al mig de la plaça i projectava, en con, la seva ombra damunt una llarga planxa d'alumini. M'hi vaig voler acostar per a empènyer-la però un fred terrible em glaçava les mans. De les canaleres dels teulats saltaven, monòtons, rajolins d'oli. Al fons del carrer més baix una mà fosforescent es movia en pèndol.

(¡On iré tot sol!: reprendria la tonada dels meus valsos si m'hagués restat cap corda al violí; trucaria al Ton del bar... Però só geperut i, de dia, la gent pel carrer riu quan passo i diu que só boig. Demà matí em venjaré... Amb un carbó que tinc dibuixaré una ratlla a la paret de totes les cases començant per la barraca dels burots i acabant per la Rectoria. A la torre del portal nou de la carretera pintaré un rètol que dirà COTILLAIRE i, tot posant-me el barret ben de cantó, amb un pot de vernís a cada mà m'amagaré darrera l'atzaverar de cal Canet per escoltar al fons de mi mateix les cançons que em sangloten a la gorja i que moren a flor de boca.)

GALERIES LAIETANES

CORTS CATALANES, 613. TELÈFON 12826

EXPOSICIONS D'ART MODERNA

TAPICERIES, MOBLES, CRISTALLS, DECORACIÓ

LLIBRERIA

BARCELONA

LES ARTS

INAUGURAL DE LES GALERIES DALMAU

PER

SEBASTIÀ GASCH

A Pompeu Fabra

Quan s'escrigui la història del pugilisme artístic català, quan, temps a venir, algú s'emprengui la tasca de ressenyar els nombrosos combats que han sostingut a Catalunya l'art nova i l'art caduca, Josep Dalmau haurà d'ésser necessàriament assenyalat com l'empresari de més prestigi, com el màxim promotor. Dalmau és l'autèntic Tex Rickard de l'art moderna a Catalunya. Encara no han estat catalogats els nombrosos matchs de campionat artístic que Dalmau ha organitzat. Anem a fer ho avui breument, per creure-ho necessari, precisament en aquests moments, en què Dalmau, oblidat de tothom, abandonat per una nombrosa legió de desagraïts i de desmemoriats, s'apaga lentament, s'extingueix paulatinament.

Dalmau ha estat el vertader introductor de la pintura moderna a Catalunya. Quan aquesta pintura era completament desconeguda ací, quan aquesta pintura iniciava tot just els primers passos fora d'ací, Dalmau s'imposava el deure de donar-nos-la a conèixer. Fou en 1912 quan Dalmau—fet d' una folla audàcia en aquella època, fet insòlit a l'Europa artística d'aquell temps—portava a Catalunya les obres dels pintors cubistes més representatius: Duchamp, Gleizes, Gris, Metzinger, Léger, etc., etc. Aquest gest, que pocs marxants europeus hagueren gosat llavors realitzar, permeté a Gleizes d'afirmar en el seu llibre, que la pintura cubista, després de la seva eclosió a França, s' estenia ràpidament per Europa, començant pel nostre país.

Fou en 1912, encara, quan Dalmau organitzà la gran exposició d'art polonesa, en la qual el públic català pogué admirar les obres de Boznanska, de Centnerszwer, de Gottlieb, de Jakimovicz, de Makowski, i, sobretot—els valors més forts d'aquella exhibició—les obres de Pankiewicz, avui famós assagista d'art, domiciliat a Madrid, del malaguanyat Zak i de la Mela Mutermilch. En 1913, Dalmau, més fort que mai, ens oferia l'extraordinària exposició de miniatures perses i indo-perses, procedents de les més famoses col·leccions estrangeres i nacionals, on poguérem admirar les grans obres pertanyents al conegut G. J. Demotte. Molt més tard, en 1920, amb una empenta formidable, amb una folla ardor, coneixedor per endavant de les enormes pèrdues materials que la seva audàcia havia de reportar-li, Dalmau organitzava l'exposició d'art francesa, l'exhibició col·lectiva més important que s'ha realitzat ací, i que ens permeté de conèixer les figures més representatives de l'art francesa contemporània.

Els sols fets que acabem d'enumerar, basten ja per acreditar Dalmau com a marxant d'inusitada envergadura. Cal, però, esmentar-ne alguns altres, cada u dels quals, per haver-se realitzat a l'època en què es realitzà, té la suficient importància per a poder considerar Dalmau com el vertader as dels nostres marxants. Esmentem ràpidament i a l'atzar: la primera exposició Miró en 1918, l'organització d'una exhibició del mateix pintor a la Galeria *La Licorne* de París, les exposicions d'obres de Regoyos, Celso Lagàr, Serge Charchoune, Helena Grunov (amb una àgil, aguda i penetrant presentació del difunt Junoy), Rafael Sala, Ricart, Otto Weber, Barradas, Burty, Cano, Torres García, primera dels Evolucio-

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

nistes, i finalment la famosa exposició Picabia en 1922, presentada per André Breton.

Acabem d'assenyalar els nombrosos èxits que honoren l'historial de Josep Dalmau. Els havem assenyalat lleialment, noblement, per a guanyar-nos el dret d'assenyalar, també lleialment, també noblement, les taques negres que embruten la blanca fulla de serveis de Josep Dalmau.

Ens referim a algunes lamentables equivocacions que Dalmau ha sofert, sobretot aquests darrers temps, amb inusitada freqüència. Ens referim, sobretot, a la desaparició gairebé absoluta d'aquell afany de selecció que presidia les seves antigues galeries, i que, en desaparèixer, ha convertit les actuals en el més autèntic refugi de tota mena d'aficionats i d'indotats. Ens referim, també, a l'entusiasme hiperestèsic de Dalmau, el qual, en obrar sense control, el fa enlluernar amb els passatemps de qualsevol noiet *avantguardista* que li porti una tela plena de triangles i rectangles, recoberts de coloraines llampants. Aquesta manca de selecció, aquest entusiasme incontrolat, han engendrat la Inaugural de 1927, la Inaugural de 1928, lamentables manifestacions del més funest *avantguardisme*, que venen a donar brutalment la raó a tots els nombrosos detractors amb què compta l'art moderna a Catalunya.

I que Dalmau no interpreti la denúncia d'aquests fets com una hostilitat. Ens havem permès d'assenyalar-los per a estimular-lo, per a obligar-lo a ésser el d'abans i per a fer-li adquirir un sentit més viu de la responsabilitat. Tant de bo ho aconseguíssim.

I ara, encarem-nos amb la Inaugural *avantguardista*.

●

En primer lloc, Salvador Dalí. En les teles recents del pintor figuerenc, es constata, com en les obres dels millors pintors actuals, una certa dispersió d'elements que contrasta amb la cohesió de les pintures de la generació precedent.

Per al cubisme, en efecte, una tela era un cos, les parts integrants del qual eren de mateixa naturalesa, i eren sòlidament lligades entre elles: un organisme homogeni, una compacta estructura perfectament tancada. Aquesta exacta cohesió s'obtenia per l'absoluta subordinació d'un objecte a l'altre, per l'estreta relació dels objectes entre ells. Les línies d'un objecte, per exemple, es continuaven i s'unien amb les línies de l'objecte del costat. En d'altres casos, la línia que cenyia un objecte era, al mateix temps, la línia que cenyia l'objecte veí. Es a dir que no existia cap espai entre un objecte i el seu company. Era una exacta juxtaposició d'elements, un contacte estret. Així s'obtenia un organisme completament tancat, compacte, indestructible. Les teles de Joan Gris són l'exemple perfecte d'aquest procediment.

El moment pictòric actual, per contra, molt més lliure, ric d'una llibertat a la qual dóna dret l'austera disciplina d'un passat immediat, es caracteritza per la dispersió dels elements que el cubisme centralitzava. En les teles dels pintors actuals, els millors, els elements no són situats l'un al costat de l'altre, sòlidament units, estretament agermanats, sinó que són col·locats separadament en l'espai de la tela. Evidentment, hi ha un ritme invisible que guia aquesta col·locació. No es tracta, però, d'un ritme concebut, sinó d'un ritme intuïtiu. Un equilibri intuïtiu, fill, no de la voluntat, sinó de l'instint d'ordre que s'agita en les regions més profundes de l'artista. L'ordre d'aquestes teles és un ordre que no es veu, però que es pressent. No és un ordre numeral, exacte, sinó, simplement, l'aroma d'aquest ordre, la seva música. Així, aquests elements plàstics, abandonada ja la preocupació d'unir-se amb llurs veïns, allíberats de la tutela que els imposava d'establir un estret contacte amb els del costat, aquests elements en llibertat, adquireixen una vida pròpia i una valor màgica desconeguda fins avui. El quadro-arquitectura es veu lentament substituït pel quadro-poesia. Adhuc dels cubistes, els que foren més rígidament dogmàtics, senten aquesta ànsia de llibertat. No poden sostreure's als imperatius de l'època lírica que estem vivint. Tériade ha notat aquesta dispersió d'elements en les obres més recents de Fernand Léger. Waldemar George la notava fa poc en les teles de Leopold Survage. Dos estrets ortodoxos de de la doctrina cubista que comencen a sentir imperiosament la necessitat d'evasió. I, entre nosaltres, heu-vos ací un nou convertit: Salvador Dalí, l'autor de la ja llunyana «*Venus i el mariner*».

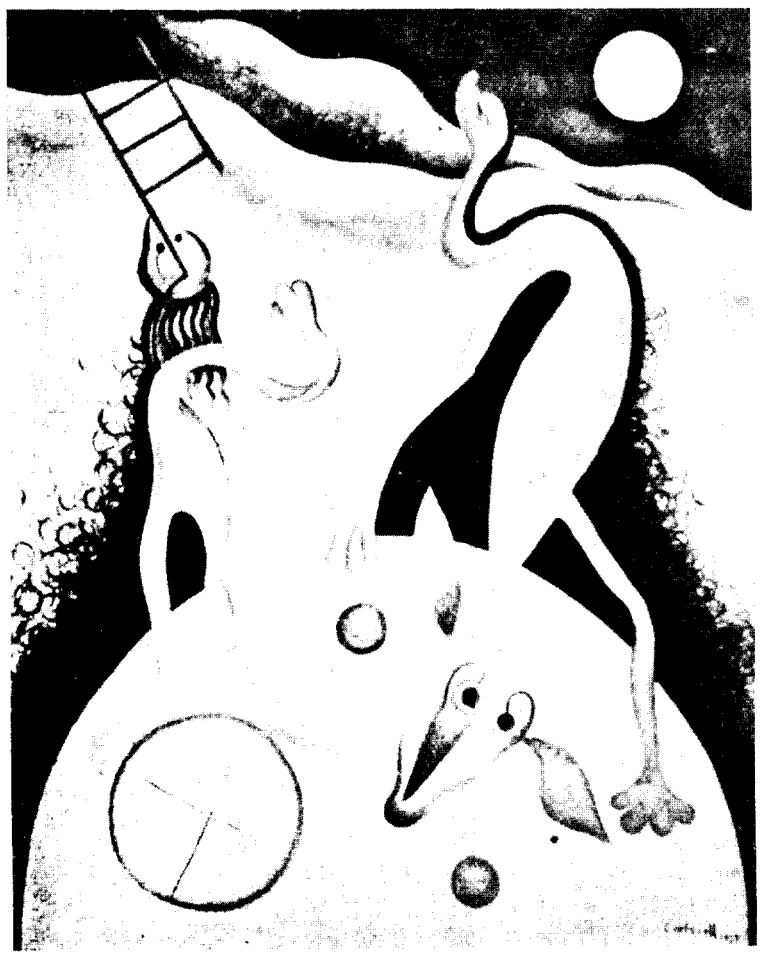

ARTUR CARBONELL.- «EL CIRC»

Cal esmentar també, en les obres recents del pintor emporda nès, l'empleu constant d'elements extra-pictòrics: la sorra, el suro. Procediment totalment allunyat, gairebé als antípodes, de l'emprat fins ara pels pintors. Procediment netament ANTI-PICTORIC. I heu-nos ací ja en front del famós assassinat de l'art. Aquell horrible crim que horroritzà no fa gaire els pacífics habitants del carrer Petritxol, aquell monstruós crim que tan inefablement féu reaccionar l'ingenu públic de la Sala Parés el dia de la famosa conferència, i que després fou tan grotescament comentat de trascantó per tots els professionals de la ploma, que s'abstingueren porugament de dialogar públicament amb el conferenciant.

La pintura, però, està cridada a desaparèixer, car és ja inapte a satisfer les necessitats espirituals de la nostra època. Molts esperits clarividents han profetitzat ja aquesta desaparició. Paul Morand la considerava imminent en unes recents predicions. I la situació actual de la pintura mundial, inhàbil a superar-se, incapaç de renovar-se, entestada a solucionar problemes ja meravellosament resolts per èpoques anteriors, confirma plenament aquestes pessimistes predicions. A França, es pot dir que la pintura ja no existeix: no cal, en efecte, donar el nom de pintura a tots els kilòmetres de tela que embruten profusament els Favory i comparses. A Alemanya, la pintura no sap eixir de l'*impasse* de la nova objectivitat, reedició no superada de realitzacions d'èpoques ja definitivament closes. A Bèlgica els pintors es debaten inútilment dins un primitivisme més volgut que vertader. I així a tots els països. I en front de tot això — activitats completament al marge de les activitats actuals — hi ha el cinema, hi ha l'arquitectura, hi ha l'enginyeria, hi ha la indústria, hi ha la impremta, hi ha la fotografia, hi ha innombrables activitats amb les quals la pintura no pot competir.

Equidistants de la pintura i de les esmentades activitats, però, hi ha uns quants pintors, molt pocs: els més dotats, els més intensos i els més purs. Uns pintors clarividents que s'han adonat del tràgic carreró sense sortida on evoluciona penosament la pintura, i que han decidit apartar-se'n paulatinament, per a esmerçar llur talent en d'altres activitats més vivents. Aquests pintors són tres: Picasso, Miró i Dalí. Les realitzacions d'aquests pintors, que ja no poden ésser anomenades pictòriques, són l'arma amb la qual s'assassinarà la pintura, el trempolí que permetrà a una pròxima generació de saltar des de l'època pictòrica a l'època futura, que permetrà a uns joves, potser encara no nats, de lliurar-se de ple a activitats més en consonància amb la nostra època. I així s'explica per què aquests tres pintors, dos dels quals pretenen assassinar la pintura, encara pinten. Aquell inefable: *senyor Dalí, ¿per què pinta?*— del jove sever de la conferència, no denunciava cap contradicció. Aquests pintors encara pinten perquè han nascut a una època encara pictòrica, perquè no es creuen encara capacitats per trencar rotundament amb el passat, i perquè amb llurs realitzacions anti-pictòriques preparen magnificament l'advenim ent d'una època millor. L'evasió s'anirà realitzant lentament. Ja havem dit que les obres

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

actuals d'aquests tres anti-pintors gairebé no són pintura. Algun d'ells s' allunyarà encara més de les realitzacions d'ara. Em deia Joan Miró que pensava aviat abandonar momentàniament la pintura, i lliurar-se a la confecció d'objectes, que seran tan intensament poètics, no en dubtem, com les seves teles actuals. I això és el que es tracta de demostrar. Poesia. L'artista, en un temps no tan llunyà com sembla, no pintarà. Exterioritzarà el lirisme per altres mitjans més vivents, menys morts, que són encara difícils de determinar. El lirisme no morirà. Es el vehicle desuet d'aquest lirisme que serà substituït per un vehicle més eficient.

Per a acabar, i tornant a les teles exposades per Dalí a la Sala Dalmau, constatem que aquest artista, evadit completament de les preocupacions tècniques, evadit completament de les aparences de la realitat, crea lliurement sense traves, i anota inconscientment i magníficament les guspires que brollen al xoc de la seva ànima amb l'ànima de les coses. Dalí pinta veritablement l'ànima de Cadaquers, així com Miró pinta l'ànima de Montroig. En les teles de Dalí hi ha el vertader Cadaquers que no han sabut veure els ulls, recoberts d'un vel de màxima opacitat, de tots els Matilles i Padilles que pul·lulen per aquelles meravelloses terres.

Però ens adonem que, en comentar les teles recents de Salvador Dalí, ens havem estès desmesuradament, i que no podrem atorgar l'atenció que voldríem, i que es mereixen, altres pintors, Barradas i Gausachs sobretot, l'aportació dels quals fa necessari un examen detingut, Comentarem doncs llurs obres ràpidament, amb la intenció d'ocupar-nos-en més extensament en algun estudi monogràfic que un dia o altre els dedicarem.

Cal elogiar sense reserves l'esforç pacient i constant de Barradas i Gausachs que els ha aconduït a la producció de llurs obres actuals, altament interessants. Les teles recents de Barradas, del místic Barradas actual, tenen quelcom del Simbolisme. Ell cerca de traduir els seus estats d'ànima per mitjà de ritmes de línies i colors adequats. Les seves línies i colors són equivalents d'estats de la seva sensibilitat. Com diu Maurice Denis, un dels antics pontífex del Simbolisme, en les *Théories*, Barradas creu «que existeix a tota emoció, a tot pensament humà, un equivalent plàstic, una bellesa corresponent». I així neixen les seves meravelloses obres actuals, els seus ritmes lineals i coloristics, que són una magnífica correspondència del seu misticisme profund, que tradueixen admirablement.

Quant a Gausachs, cal lloar incondicionalment la seva etapa actual que constitueix una admirable superació. Evadit de les nombroses traves que dificultaven la seva expansió, el seu instint es manifesta ara lliurement i es revela d'una força poderosa, intensíssima. Cal esmentar, sobretot, la seva escultura-pintura amb la qual aconsegueix efectes inèdits, altament originals, i d'un patetisme terrible, gairebé horrible, d'una intensitat monstruosa de tan forta, de tan impressionant.

Cal assenyalar, també, molt especialment, l'aportació d'Angel Planells, aquest jove de Cadaquers que s'ha format al costat de Salvador Dalí. Aquest pintor es mostra molt ric del que manca a la majoria dels nostres pintors: la imaginació. Aquella imaginació tan lloada per l'esperit joveníssim de Carles Capdevila. Planells ha exposat dues teles on ha plasmat intensament somnis i pesombres, visions d'allucinat. I això amb mitjans perfectament esterilitzats, amb qualitat de llauna pintada. Planells és ric de possibilitats. Ha de prescindir en absolut, però, d'un cert decorativisme il·lustratiu, de certs recargolaments preciosistes, que minven la intensitat de les seves obres. El temps, però, curarà de corregir aquests defectes, petits defectes comparats amb les seves nombroses virtuts.

Molt remarcable, també, l'aportació de Papiol. M. A. Cassanyes dedicà ací mateix a aquest pintor un admirable assaig, magníficament sagaç. No cal, doncs, insistir.

A assenyalar, també, les obres de Store, no desprovistes d'interès, del qual preferim, però, la seva escultura, que l' acredita d'excel·lent escultor. Ens ocuparem més llargament d' Store quan farà la seva anunciada exposició.

Moya Ketterer i Cuyàs, les dues revelacions de l'any passat, continuen en llur marxa ascendent. Molt remarcables, *Poema a Cartagena* i *Laboratori* del primer, i *Manxa* i *Crepuscle* del segon. En les obres de Cuyàs, però, cal lamentar l'excés d'angles aguts i línies *fuyantes* que confereixen un caràcter d'inestabilitat, anti-plàstic, a *Manxa*, i una mena d' estilització decorativa del *Crepuscle*, desplaent. Es tracta, però, d'un escultor magníficament dotat i de grans possibilitats.

Dels altres expositors no val la pena de parlar-ne. La majoria cultiven l'*avantguardisme*. I els *avantguardistes* de les Galeries Dalmau són tan funestos com els pintors de paisatges de la Sala Parés. Un amic dels més cars em deia que calia preferir tots aquests *avantguardistes*, per dolents que fossin, als pintors d'arbres torts de la Sala Parés. No comparteixo l' opinió del meu amic. Els pintorets de paisatges del Saló de Tardor són un argument poderós a favor de l'art moderna. Els pintors *avantguardistes* de les Galeries Dalmau, per contra, són un argument poderós contra l'art moderna. Si alguns dels senyors Sacs (sacs completament buits) que pul·lulen per ací, s'elevessin contra l'art moderna davant d'aquestes teles, no sabriem pas què contestar-los. Els vertaders artistes moderns han de preferir mil vegades que el senyor Güell faci preciosisme, i que el senyor Basiana faci il·lustracions, a què exposin teles *avantguardistes*. Si les campanyes a favor de l'art nou que, com deia Rafel Benet, havem portat amb tanta d'empenta des de L' AMIC DE LES ARTS, han de donar aquests resultats, ens penedim sincerament d'aquestes campanyes.

ARTUR CARBONELL

PER

M. A. CASSANYES

A Pompeu Fabra

No fa pas gaire temps que, comentant ací mateix el llibre excel·lent de Franz Roh, *Post-Expressionisme (Realisme màgic)*, afirmàvem que del moviment de la Nova Objectivitat, tal com el concebia i definia l'esteticista muniqués al·ludit, no n'era pas exclosa la plasmació de les visions dels nostres inconscient i subconscient, sempre, però, que resultés figurada d'acord amb els cànons formalístics que distingeixen el moviment novo-objectiu del seu predecessor immediat, l'Expressionisme. D'aquesta guisa justificàvem que, obres de superrealistes tals com Chirico i Max Ernst, fossin reproduïdes en l'obra que havem dit.

Ara bé, ço que llavors diguérem generalitzant, o de manera purament teorètica, ens ho confirmen les originals pintures d'Artur Carbonell (un dels nostres joveníssims) les reproduccions de les quals acompanyen aquest comentari, de guisa convencedorament concreta; puix que hom les percep com les manifestacions complementàries d'una mateixa personalitat.

Coneixíem, temps ha, algunes obres d'aquest compatrici, sobretot dibuixos, influïts uns i altres del tot per aquell decorativisme *mediterrani* pobrissó, que tants d'anys tingué entre nosaltres plaça d'art autènticament pairal. Resta, però, ben entès, que tot allò que, dels diem-ne mestres del *mediterranisme del turmell graixut* acabà per fer-se'ns insuportable, ho perdonàvem a l'adolescent que llavors era N'Artur Carbonell. Foren unes pintures seves exposades l'any passat a la *Inaugural* de les Galeries Dalmau, la qual comentàrem, també, en un altre lloc, les quals malgrat de les influències posaren de manifest una maduresa en la realització tècnica, d'una precocitat tan sorprenent, que hom no podia menys que pensar en els molts qui lluitaren desesperadament i són lluny d'atènyer l'estadi que en el joveníssim Carbonell ens féu esperançar un esdevenidor ple de promeses.

Que llavors no erràvem ho proven els dos retrats que reproduïm, d'una tècnica tan honrada i sòlida, dibuixats amb tanta de precisió, mostres d'una amor i tendresa tals pels éssers i les coses que ens envolten, que en diríem franciscans si no fos que s'ha abusat desmesuradament d'aquesta qualificació.

Si l'autor d'aquestes teles fos un esperit limitat, com malhauradament tants se'n troben, s'aferraria entossudit en aquest aspecte del món, parcial malgrat de la seva abundor de riqueses, i condemnaria de la manera estúpida i absurda que és corrent entre nosaltres, tot allò que despassés en el més mínim l'actitud relativament passiva del nostre esperit, que és l'actitud anomenada *imitativa*. Benhauradament, però, Artur Carbonell no és ni del nombre d'aquests ni tampoc del *dels altres*; no pertany ni a la colla dels que posen com a fi de l'art pictòrica la còpia més o menys completa d'allò que hom percep a l'exterior, ni a la d'aquells qui creuen que només hi ha salvament en l'abandó absolut del món extern i en la vida exclusiva de l'activitat interna del propi jo. I si Artur Carbonell, les obres del qual comentem, no és exclusivament dels uns ni dels altres, es deu a que cregui, amb raó, que tant l'una posició com l' altra, són exactament unilaterals i pobres, igualment insuficients i que voler-ne excloure una qualsevulla d'elles equivaldria a pretendre que la humanitat en conjunt es compongués d'homes sols, o només de dones. No és pas així, però; per humanitat com a tal entenem la societat d'ambdós sexes. Potser si que alguna sufragista o algun super-Rucabado creuen en el dret d'existir d'una de les dues meitats només; el comú dels mortals, però, som segurs que s'avindrà amb nosaltres per a

"OC"
VIA LAIETANA, 28 - 5È - A
BARCELONA

"OC"
VIA LAIETANA, 28 - 5È - A
BARCELONA

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

titllar una tal convicció de manía.

...I amb nosaltres, Artur Carbonell, qui produeix alhora creacions objectives tan excel·lents com aquests retrats — els reproduïts—en els quals plasma consciencíosament ço que ens volta i coneixem i estimem (*tant com més hom coneix més estima*, deia el gran Leonardo) allò que en direm la part *diürna* del món, i d'altres com les que acompanyen els retrats esmentats, mena d'esquerdes per les quals ens apar descobrir quelcom d'aquell món *nocturn* que hi ha dintre nostre i en el qual la imaginació i la fantasia, guiades per la *líbido* freudiana, regnen com a mestresses exclusives.

D'aquestes obres, la primera en data, aquella a la qual ha dat per nom *El circ*, per allò que té d'elemental i concreta, d'enjogassada i poc profunda, diguem-ho clar: per pueril, ens recorda la majoria d'altres obres nascudes en les regions extremo-meridionals de la cultura europea. Resta dit, doncs, que ens satisfà menys, molt menys que l'altra rotulada *Orfeu i Eurídice*, la qual cosa no estranyarà gens, perquè aquesta pintura que es pot dir situada entre Flouquet i Max Ernst, és, en veritat, formidable. Ben poques vegades *l'efecte sensorial—moral* del color—del qual parlà Goethe—se'ns ha aparegut tan patent i emocionant com davant d'aquesta tela. Confessem que entre els catalans, només les obres de l'extraordinari Joan Miró ens han produït un efecte semblant. ¡Quina dolor la d'aquests verds i blaus, glaucs i verinosos! ¡Com són inquiets, plens d'una magnificència que es diria infernal, els vermells carminosos, i plens d'enigmes i d'amenaces els grisos i els negres restants!

L'indescriptible ací s'es fet (*Das unbescreibliche hier ist's getan*) com canta el *Chorus Mysticus* al final del *Faust* goethià.

ARTUR CARBONELL. — «ORFEU I EURIDICE»

Ho havem dit, però volem insistir-hi. Els elogis a aquestes obres d'Artur Carbonell no suposen pas una invitació a la renúncia d'esguardar i aprofundir el món extern. ¿Per ventura no hi ha dintre seu allò mateix que dintre de nosaltres? Segons Schelling, «¿no és l'Esperit la Natura en tant que invisible i la Natura l'Esperit en tant que visible?»

Per haver-ho capit i pressentit així, considerem a Artur Carbonell com un dels esperits menys limitats entre els dels nostres artistes. Amb les seves pintures ens ha provat amb evidència esclatant, que, per a ell, tant el món extern com el món intern són plens, per igual, de possibilitats, de miracles. I ¿per ventura no és aquest do de percebre i de fer percebre els miracles, el que fa digne a un artista d'aquest qualificatiu?

"L'AMIC DE LES ARTS"

...publicarà aviat un número sensacional, des del punt de mira artístic i literari, dens de l'estat d'ànim en què diverses vegades s'han manifestat els seus redactors.

En aquest número hom combatrà violentament

L'Art en general.
- *La bona pintura.*
- *La literatura.*
- *La música.*
- *CHARLOT.*
- *El cinema artístic.*
- *L'arquitectura.*
- *Etc., etc.*

I defensarà les tendències anti-artístiques.
- *Els objectes superrealistes.*
- *L'enginyeria.*
- *El fonògraf.*
- *El cinema IDIOTA.*
- *Els textos superrealistes.*
- *La dada fotogràfica.*
- *La dada objectiva antiliterària.*
- *Etc., etc.*

L'integraran textos novíssims, dintre llur pròpia producció, dels redactors habituals de la gaseta, més l'aportació de grups peninsulars — andalusos, castellans, etc. — afins.

I, encara, sengles reproduccions. Aquest número serà extraordinari.

COL·LABORACIÓ OCCITANA A L'HOMENATGE A POMPEU FABRA

POMPEU FABRA

PER

J. P. REGIS

Poble que sa llengua cobra
Se recobra a si mateix.

Me rememoravi aquelas trobas de Marian Aguiló en vejen que los catalans preparavan un homenatge al gran reviscolador de la lenga catalana Pompeu Fabra. Mès m'atendioi brica a ço que me siès demandat de portar un granet d'arena a aquel monument. Lo mai susprés d'açò es ió. E, per de razons numerosas que voli pas desplegar aící amor que sariu longas e sens interès, me sembla qu'aurioi digut laissar aquel afar a d'autres mai qualificats. Ne val que sabi brica refusar e que soi trop vièl per canviar.

L'òbra de Pompeu Fabra es, beleu, la mai solida de la Renaissença catalana, la qu'ha permès la meravelhoza espelida que vezém auèi.

La lenga es ço que ten al plus prigon del còr de l'home. Michelet ha dich que canviar de lenga es canviar d'ama. (Açò empacha pas que se tròban d'entenercs— qualque còp són ministres—per clapar qu'hom pot canviar de lenga coma de camisa.) Podètz engabiar los aucels de bòsc. Debrembaran jamai las cançons de las selvas on són nascuts.

Lo poble catalan havia servat sa lenga a través totis los malastres. Mès èra un pauc abastardida dempèi qu' havia quitat d'estre escrita. Atabé los que volhian tornar l'escriure la fargavan cadun de son si cap, cadun amb sa grafia. Aquela discarsitat podía que la destrocejar. Per ne finir, per trobar un biais de metre tot lo monde d'acordi calha una volontat collectiva, mès calha atabé subretot un home que sabés empausar una metoda razonabla. Calha plan temps per far aquel trebal. La Catalonha se n'es trajada. ¿Açò s'es pas fach sens luchas, sens disputas? ¿Que volètz? Barcelona e Tolosa se són pas bastidas dins un jorn. Lo poble catalan ha ajut la fórça de menar a bon camin aquela òbra. Los catalans d'auèi podon estre fiers de lor trebal. Han, ara, una lenga reviscolada, plegadissa, fórta, que pot servir a

MARIA TERESA BENAPRÉS

Mai l'amistat no es conformarà amb la recordança que fem d'ella; mai, però, tampoc, una repugnància igual ni una resistència més tenaç no ens havien segat a flor de ploma l'intent d'una memòria necrològica. Serà perquè res podria escaure-li menys que un dol, ni produir, com un decor de glasses negres, un més disgraciós contrast amb el perfil frescal i joiós que en servarem per sempre. Més que parlar de la mort — ¡tan real, mon Déu, i tan acarnissada! — caldria, per a cloure bellament el mite de primavera eterna que fou tota la seva vida, sota entendre'ns amb el mot *emportament*. I creure-la—princesa dels contes en prada cèl·lica i cants i rialles de milers d'infants — en la joia materna del que no li fou dat ni de conèixer ni d'amorosir terrenal!

Sigui tal la seva llegenda daurada, com la cristiana veritat en què, exemplaríssima, visqué i finà.

I als seus, la pau.

◆

ANTONI FERRER

Una altra tomba prematura i amiga que es tanca. Sota la màscara epicúrea i el recercat aplanament local en què ama de soterrar-se—cendres sobre el caliu de coneixements profusos — i de vivotejar, Antoni Ferrer tenia, pels qui sabien cercar la seva part millor, totes les joies i magnificències de l'home de lletres i de llibres que perdurava en ell. Es difícil en la vida dels homes saber els tombants que els menen a definitives renúncies. Però, en plorar la seva mort terrena definitiva, no sabríem deixar de doldre'ns de l'altra mort voluntariosa (o noluntariosa) amb què ja havia occit el seu esperit.

Sigui en Déu el bon amic nostre i d'aquesta gaseta. I als seus, també, la pau.

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

qui que siasque, de la poesia a la ciencia en passant per la filosofía e lo conte.

Per aquela òbra espefinhoza la Catalonha ha trobat en Pompeu Fabra un home de caractari, sabent, artista, que n'ha pas hagut prou de las responsabilitats, qu'ha sajut, quan ha calgut, debrembar ço que hi hauria lo mai agradat en n'agajan que l'interès de la lenga.

D'autres diran, coma se diu, l'obra d'aquel sabent qu'es, atabé, home d'accion, qu'es l'apòstol de las valors classícas de la terra, lo promotor e lo despertador de l'ama catalana, lo qu'ha sajut forobandir totas las importacions d'ideologias exoticas. Una glòria eterna serà la d'aquel home que sintetiza la reforma e l'unificacion de la grafia catalana, lo qu'ha refach, hom pot dire letra per letra, la lenga de la patria, lo qu'ha servat atal l'eime dels aujols e la fe dels lendemans ufanozes.

¡Obra miracloza! Hi ha pas d'autre mot per dire la gesta maravelhoza d'aquel resorgiment de Catalonha.

Aquelis qu'antan parlavan amb mesprès de la lenga catalana abastardida e anequelida, bona sonca pels pacans, serian plan moquats se vezian auèi sabents, trobaires e contaires se mastar cada jorn mai numeroses e mai poderoses. Serian enjaurits se vezian jornals, revistas e libres naise coma felhas novas la prima. Atal coma lo gran semenat, rebondut jos terra, grelha e espelís, atal tram los sagans e los malastres la lenga ha de rams novèls mai floridors encara.

Va sens dire que Pompeu Fabra es estat mai d'un còp acusat de crear un parladís artificial. Coneissem açò nautres d'Auvernha, de Gasconha, de Lengadòc, de Lemozí e de Provença. Més açò nos far ni mai ni mens qu'ha fach a Pompeu Fabra. Sabem qu'amb lo temps e la palha las mesplas s'amaduran.

Se, gracia a Pompeu Fabra, los catalans han poscut unificar lor grafia, los occitans d'aqueste costat de las Pireneas podon, ara, acabar una obra pariona. Se los catalans han Pompeu Fabra, nautres havem Perbosc lo trobaire mage qu'ha sajut e poscut, en obrant amb l'ama del poble, acabar la tasca entamenada per Mistral. E podem ara creire vertadier ço que, hi ha gaire, pareissia somadías d'un ordre novèl que digus hauria auzat esperar, fora del trobaire qu'escrivia hi ha mai d'un quart de segle:

¡O terra catalana! ¡o sòl lengadocian!
Han bèl vos sompartir las serras pire-
[nencas:
Brambaments del passat, esperas ave-
[nencas,
Vos afrairan auèi tot coma al temps an-
[cian...

Montauban, desembre 1928.

LAS GEORGICAS DE VERGELI (LIBRE PRIMIER)

TRADUCCIÓ OCCITANA DE

JULI CUBAINAS

A En Pompeu Fabra, en homenatge

Ço que fa las galhardas sègas,
amb qual estelan escoven de bo-
tre, ¡o Faunis!, portats aicí los
passes, ¡o Faunis!, totes a massa
legar la terra, ¡o Mecènas!, e de
ramar las vits pels homes; cosín
se menan los bióus; cosín cal
aborir la vacibalha e cosín se cal
trachar de las estalviairas abel-
has: aqui ço que totara vau can-
tar.

Vos-aus ¡o Lums preclars del Monde! que debolzats pel cèl la madaisa de l'annada, ¡o Liber e brava Cerès!—car açò és per vostra complazensa que la pelena ha descambiat l'agland de Caonia amb las granudas espigas, e que dins l'aiga d'Aqueloia han estorrit los razíms novels;—e vos, divinitats pietadozas del campes-
amb las sorres Driadas: canti
vostras plan-fachas.

E tu, Neptuni, qu'al trucadís de ton bel vencat la terra, pel primier cop grelhèt l'ardeciós chaval, e tu l'amic de las grezas, que per tu tres cents braus novencs rauzan los umorozes pasturals de Cea; e tu, Pan, laissa la gamassada pairala e las serras del Licèu, ¡o gardaire d'olhas!; se ton Menalí encara t'agrada, veni a mon ajudi, o ¡Tegean! E tu Minerva, que nos has trobat l'olivier, e tu, Mainat, que nos has ensenhat l'araire a gafet; e tu, Silvan, que portas
amb sa raisa un joine pinier; ¡o
diuzes! e vo-autras totas, diuzas,
qu'havetz a grat de servar las
aradas, e que d'un bosin de se-
ment avidatz las novas denadas;
vos que sus las curbidas vojatz
del cel los braves aigassais;

e tu tant-ben qu'encara sabem pas qual sèti hauràs dins l'aplec dels diuzes, ¡o Cèsar!-¿Voles, tu, estre lo paraire de las vilas e te trachar de las terras? Lo bel univers t'azorarà coma demesigueire de las viandas e mestre de las sasons; el te cencharà los timps amb la nerta mairala. ¿Voles, tu, dins la larga mar, amor que los nauquiers prèguen a ton sol nom? aquí la lentana Tule que te servís, e Tetis de totas sas aigas paga l'honor de t'haver per gendre. ¿Voles, tu, t'apondre, novel lugrand dels mezes longaines, juste a l'airal que s'espandís entre Erigona e lo Scorpion son afalcaire? Aquí l'ardorós Scorpion que replega sas banas davans tu e te laissa pel cel mai d'estencia que si te'n cal. Qui que siagues amont — (car lo Tartari t'espèra pas per rei e d'un tal govern te vendrà pas l'aula enveja, tot ben que la Grecia remire los Camps Elizians, tot ben que Proserpina se chaute pas gaire de segre sa maire que la torna querre) — aplanieri-me mon draiol; ajuda mos ardecioses ensachis; veni e amb ieu dona ta pietat als boiers que mascanhan lor obra e, d'ara en sai, acostuma-te d'auzir ton nom dins lors pregarias.

. . . . . .

¡O diuzes patrials!, diuzes paraires, ¡o Romuli! ¡o graciosa Vesta! tu que gardas lo Tibre foscan e los palastres Romans, ¡o, al mens, n'empachetz pas aquel Jovent (1) de sostene un segle que s'agrola! Plan-pron, ara meteu, de nostre sang havem pagat las guerlezas de Laomedon lo Troian. N'ha'n briu, los diuzes, ¡o Cèsar! te planjon a nosaus e se sabon mal de te veire t'agradar a nostras lausensas humanas.

Es vertat, aisital drech e revers s'enramolhan, que la guerra es pertot e pertot crimes de tota mena; l'araire és al mesprès e sans honor; las pessas s'aperdesison, qu'ara n'han forobandits los boiers e las dalhas encorbeladas, ara ne fargan d'aulas espazas. Aquí l'Eufrati, alai la Germania que s'amodan en sobleu; las vilas vezinas, renegant leis e convengudas, s'escometon una contra l'autra; Mars lo despietadós sonsís tota la terra. Atal, quan los carris se gandisson fora de lors solaudis e s'engulhan sus las estradas, pot ben, lo correire, cachar sus las renas del cabalum: son parel coneis plus cap de retenguda.

(1) Octavian, reire-nebot e fil adoptiu de Juli Cèsar.

Tolosa, desembre 1928.

(*Per pareiser a l'*Editorial Occitan, *textos lletí i occità i vocabulari pan-occità. Coleccion* Lo Libre Occitan).

SEGUIDA BEARNESA

A Pompeu Fabra

AUBETA

Acera
lo lugra
fazent taters qu'espia,
trufander,
faroler,
l'aubeta qui semia
amb los plors
de la ros
sus las flors,
la lutz tèbé deu dia.

PRIM-TEMPS

¡Prim-temps navèt, quin t'espe-
[ravi! Qu'es aquiu,
qu-has barrejat a findò-fandà
[tas floretas;
lo to sorelh qu'ha feit tornar las
[irongletas
e lo cocut que t'ha cantat, pujat
[per-ciu.

SER D'ESTIU

Po ceù lo lugrà punteja,
aqueste beth ser d'estiu;
lo camin que's perlongueja
perseguit per lo banhiu.

MATÍ D'IVERN

La torrada qua feit luzir sus lo
[camin
totas las pèiras,
e qu'ha ficat lagrums d'argent
[so jansemin
e sus las jeiras.

¿ON ES BEARN?

¿Bearn esconut per aquiu,
on son tos Gabes qui desglaran
las dolças cantas de l'abriu?

¿On son los tos senders en flors
perfumats per las primavèras,
qui m'embriagavan d'aulors?

¿On son las aigas de tas fon's
qui riulejan tot choalinas
au miei deus poeis verds e pre-
[gons?

VESPRADA

Qu'ei lo vesprau. Los boèus que
[pèchen, lo sorelh
amb sos arrais fisants qu'emviza-
[gla lo vieilh
pastre sedut en pléa sorelhada;
l'aire qu'ei embaumat com l'a-
[len d'ua fada
e lo canh que s'adrom colcat
au miei deu prat.

SAUNEI

Que voleri esta l'aulor
de l'estiu, deus camps, de las
[pradas,
e mesclâ-m au cant deus pastors.

Que voleri fonê-m en tu
coma la neu de tas montinas
tot lo dia, de sorelh blos.

Que voleri per lo vesprau
aprigâ-m d'ombra goardadora
e debat deu lugra, m'esvanir
[dins la ros.

Maria Carlota Girard

Tolosa, desembre 1928.

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

UNS RECORDS DE MA VIDA

PER

VALERI BERNARD

UN ESCRINCELAIRE ORIGINAL: PAU BLANC

A Pompeu Fabra, homenatge provençal.

L'hai conegut dins una exposicion. Nostras gravaduras eran estadas acrocadas sul meime panel. Tot d'una se prenguèt d'una granda afecion per iéu, e me rememori aquel gigant qu'amb sos anaments de pacan semblava voler m'estofegar dins sas braçadas. Havia del pacan lo caminar lord e lo captenh entreprés, però sa cara expressiva e bela, tota de volontat, empausava lo respet e denotava una natura d'esleit. D'aquel jorn devengueriam entimes: l'amor del mestier, la passion de l'Art, una simpatia preonda, tot nos ligava.

Lors habitava Sant Julian lo Montanher, un vilatjon del Var perdut dins las roveredas, abandonat e roïnat. Son hostal, com totes les altres, era qu'escombrilhas. De plan-pèd, la cozina baxa estubassada; hom montava a l'estànci per una escala branlanta en se tenènt a una corda pegosa; lo cap-membre era l'obrador, amolonament estranh de tota mena d'eizinas ont, en un armàri se capitava tot un pelhier de mendicants e querentins: ropas calabresas; estrassas de borrassa, raubas d'armenians, capels desfonsats, feltres descomunals, calòts, berretinas de pescadors, turbants de las colors falbencas, rossesas, verdalas, de trosses d'estofas bijarras de bocaran, de camelot, de sedas, amb lardieras, de sacas, de talècas, de dobliers de totas formas e de tota provenença, colleccion picaresca, unenca, meravilhosa de pintoresc. Aquel obrador donava en plen solelh, havia, en loc de vitres, de papiers oliats que tamisavan los dardais e amortisian las ombras. Aqui, de long del jorn, l'artista s'amalava subre sos coires, escrincelant amb una passion descordenada aquela tiera de *gueux*, d'arlots bricons e afolatits.

E sempre sol, haguent per companhs que de barrelaires — que l'hostal era devengut un refugi de paubres e de mendics—vezia crèisser a son entorn l'ho tilitat dels vilatjans que, no podent comprene ço que fazia, se xuxotejavan d'històrias d'artadors. Lo crenhisien, son estatura de gigant li n'empauzava. Amb l'enterra-mort son sol amic, gran diable de piemontés sobre e garrut com el, s'esgaisissia de fes a los atemorar en fazent rodelar, la nuetx, de botas vuejas e de cairons tras las carrieretas brecosas del vilatge.

La prima vegada que l'aneri veire a Sant Julian, era per lo baptisme d'un de sos enfants. Arribat a Vinon l'esperèri fin a la nuetx: devia venir me querre amb una carreta. La sovenença d'aquel viatge m'es restada com una jana: d'abord la longa via de nuetx dins las rovieras, l'arribada al vilatge, l'aspèt sornarut e rebutant de las causas e de las gènts; secsèc, a glèiza, la ceremònia, astivament, a la candela; pei la sopada dins aquesta cozina, estubassada; sa femna bona, dolça, petita, esfassada, la levairitz silenciosa, dos o tres pacans encara majorment silencioses. Pau Blanc eisultava, s'auborava per gesticular melhor, revessant las cadieras; e las ombras que nos emmantelavan, e un dezaize qu'anava creissènt amb l'amudiment afric des altres, e la gent que hom devinava deforas amolonada davant l'hostal, tot açò era estranh, misteriós, ponhènt; hom sentia una hostilitat sorna. E tard dins la nuetx resterian a xarrar sols, Pau Blanc e iéu al mitan d'homes e de femnas que sens dobrir la boca nos fixavan tostèmps amb una engressesa mèca.

La turna ont dormiguèri era tapissada de litografias de Daumier. Hi havia tot just doas horas qu'èri al lietx quora me destressoni, Pau Blanc me segotís, es davant iéu, de toalhons subre l'espala, al costat una saca plena de mangilha. — «¡Compaire, me dis, levatz-vos! Hai pensat qu'una passejada dins la cola vos agradaria. A un parel d'horas d'eicí hi ha una belisma font. Venetz, li farem nostras ablucions e dejunarem. De-mai, porti un manuscrit qu'un arlòt m'ha donat, lo legirem, es l'histori de las enganas qu' emplegan per apietosir las gents, dels luecs ont s'eutrevan, e dels entressenhs que se donan entre eles.»

Era pas encara tres horas del matin, camineriam doas horas per arribar a la font, mas, ¡com era bèl lo païsatge, e quina estranha humanitat palpitava dins lo manuscrit que leguigueriam!

Marselha, desembre de 1928.

LA POETESSA MARIA CARLOTA GIRARD
AUTORA DE LA «SEGUIDA BEARNESA» (ELS FAMOSOS VERSOS DEL PROCÈS DELS JOCS FLORALS DE TOLOSA) TRAMESOS A «L'AMIC DE LES ARTS» EN HOMENATGE A POMPEU FABRA

"O C"

GASETA SETMANAL DE LITERATURA, ART, CIÈNCIES I ESPORTS

Dies ha que la premsa parla de la conversió d'aquesta gaseta quinzenal tolosenca, en un setmanari d'informació i d'estudis molt més ampli que no pas ara. La cultura catalana aportarà a la renovellada publicació el seu màxim i més coherent esforç. Heu-vos ací com, un any després del número extraordinari de L'AMIC DE LES ARTS, resten acomplertes les directrius catalano-occitanes i els desigs occitano-catalans que s'hi exposaven. Ara toca al públic de dir la paraula definitiva. Un gran mur de convencions separava, malgrat dels esporàdics intents d'abans del nostre especial occità, aquestes dues cultures que només han hagut de cloure els ulls i d'obrir els llavis per a saber-se naturalment germanes. Més a més la Història... A l'escriptor català — al literat, al pensador, al polític — li resten obertes, d'aquest fet, noves—velles—perspectives immenses en aquest Occident d'Europa, l'esdevenidor del qual pot ésser els seus més alts cobejament i glòria. Veurem quina entrada farà en aquest nou escenari. Toca al públic, però, ho repetim, de dir la paraula definitiva. El públic català és qui, amb subscripcions, pot consolidar aquest primer esforç mancomunat de publicistes i editors catalano-occitans. Es tracta de ben poca cosa, d'una petita mercè, d'una aportació ínfima — 14 pessetes l'any—, els fruits de la qual seran, demà, l'orgull de tots. I a canvi de la que, tothom tindrà a les mans l'instrument més útil per a familiaritzar-se amb les varietats lingüístiques de la nostra parla. Cosa, avui, indispensable.

EN TORNÁN LEJE LA GRAMMATICA DE POMPEU FABRA

PER

JOAN BOZET

A l'unificador i depurador del català

En tornán leje la grammatica de Pompeu Fabra que'm soi dit u còp de més amb despieit e casi amb u drin de vergogna: ¡Quin profieit n'averem a prene leçós deus catalàs enta hèras de causas, si no avèm tant de pèga vanitat de ço de noste! Ua de las permeras que seré de segú, l'unificació de la grafía entre tots los parlás d'òc. Om que-n a parlat tant de còps casi dens lo desert, e totu no at cridaram james pro hòrt ni pro sovent. Com la grafía ei a la basa de tot ço qui s'escriu, e com la nosta òbra nó pòd aná en davant en maje part sonque per los escriuts, be semblaré que sus aquelh punt ens-e serem devuts entene tot d'abord, permó de'ns-e mielhe comprene entre nos-auts e tabé enta sarrá de mes près lo ligami qui deu ha l'unitat de la nosta regió linguistica?

Entre los sords qui-ns escotan sens entene, los us que disen: ¿quina rèita ens-e hè l'unitat de grafía? Los autes: qu'ei ua causa impossible de miá au cap. De bèras razós entaus amics de l'òbra hèita. Mes tots los qui serìosament e vòlen que los parlás occitàs ajan u día devalh lo só la plaça qui-s meritan, no pòden ha deu mendre que de cercá ua

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

solució a l'anarchía e au desordi on s'esparrican en valles los esfòrç de tant de bonas volentats. Mes que james qu'avem a tirá forças de l'unió, establí l'unió sus tots los punts on i aja possibilitat.

Si entre los nostes parlás ei a diferencias que no devem denegá ni dissimulá com son las d'órde morfologic, n'ei pas açò ua razó enta-las dexá multiplicá d'aute part per lo caprici grafic de cad-u, coan averé per excusa de volé representá integraument l'apariencia fonetica deus mots. En nada lengua literari la grafía no tié compte de las diferencias de prononciació. L'unitat grafica en han disparexe deu mot lo vestici accidentau qui tant sovent e-u desfigura, no solament que renderé mei intelligibles las formas d'u parlá a u lectó estrangè, mes qu'ei tabé la condició essenciau enta qu'ajan ua való los estudis grammaticaus o lexicologics qui-s hassian sus los nostes dialectes.

Es pòd prene au seriós u diccionari on figurarén: *aouco, aouca, aouque, auquo, auqua, auque,* etc., com autant de mots diferents coan sufiré lo sol: *auca?* o tabé ua grammatica on se cobrexen devalh la letra *e*, terminazós diferentas deu masculí e deu femení (*aqueste, aquesta*), de l'indicatif e deu subjonctif (*canta, que cante*). E si james los nostes parlás entran dens las escòlas, ¿quina figura e harán los nostes libres, las nostas metòdas, los nostes principis au ras de l'ensegnament qui s'i balha? ¿Que pensarán d'ua lengua on no existe nada regla de grafia e qui cadu pòd escrive com vòu? Au darrè d'aquera carencia, ¿quin crédit e volets que den a las reglas deu parlá? Cad-u que-s crederá lo dret de-n prene o de-n dexà çò qui-u ne semble com dens la grafía.

No ei pas donc sonque ua refòrma utile qui cercam, mes ua causa necessari en tot punt. Hòra d'açò, que continuaram a bastí sus ua tèrra movedissa.

Per alhós la realisació de l'unitat grafica n'ei pas u problema tant malaisit de souve com at pensan cauques-us. Qu'ei sustot d'ententa entre nos e de volentat.

L'ideau que serè de trobá ua grafía pro perfecta enta que s'adaptèsse a tots los parlás sense desfigurá-us a l'œlh deu lectó, ua grafía qui merquèsse tabé sus cad-ua de las existentas u progrès vertadé de tau sòrta que la soa adopció aportèsse u avantatge enta tots, partidaris o no de l'unitat. Aquera realisació, no-s pòd ategne d'u sol còp, que-s compren, permó que-i harà rèita lo contròle de l'experiencia. Mes progressivament e d'ara enlá que la podem perseguí; que sufiré enta d-aquerò que-ns-e volossem tots astregne a us coantes principis basats sus la logica e l'experiencia de las autas lenguas romanas, e que-us apliquèssem dincau cap. Citemne aci cauques us.

Tot ço de permé que cau reconexe que ço qui caracterisa u parlá, no son pas los accidents de prononciació, mes las particularitats d'ordi sintaxic, morfologic e semantic; en consequença, com at disèm adès, ua grafía que-s deu preocupà avans tot de sauvá las distinccios deu genre, deu nombre, deu temps, deu mòde, de las personas, etc.

Enta d-açò, que-us avem a serví de las letras de l'alfabèt latí e mantié sens cambiament totas las qui an la medixa való en las lenguas romanas vesías, com son, *a, b, d, f, h, l, m, n,* etc.

Ua medixa letra no representará james qu'u sol e medix só deus u parlá; mes que poderá representá duas prononciaciós diferentas en dus parlas vesís: no-i a nat inconvenient en leje *deya* sus *deja*; com tabé: *cantaba, cantaba, cantabo* sus: *cantava.*

Enta l'atribució d'ua való a letras com *j* e *v* diferentament pronunciadas segon los endrets, no calerà pas pèrde de vista la loa való historica dens lo latí e los nostes vielhs textes: poc importa en tau cas la loa prononciació dens lo francés, qui no ei qu'accidentau.

Que tieram compte de las leis deu noste accent tonic enta reduzí logicament las formas deu noste vocalisme. L'*ò* e l'*è* uberts (pòrta, hèr) no-s troban qu'en posició accentuada; l'accent tonic que sufirá donc enta-us distinguí de l'*o* e l'*e* barrats tonics (caló, barradé) o atones (portau, herrat). Nada rèita no-ens-e hará lo grope francés *ou* qui seré interpretat *òw*, o *ow*.

No-s doblarán las consonas que si la permera ei implosiva e per consequent articulada separadament: gasc. *calla, espalla, semmana, caddèth* etc., mes qu'escriveram amb ua sola: *diferent, tranquile, cana* etc.

Entaus gropes de consonas qui representan u só simple que calerá inspirás de las grafías tradicionaus: *palha, abelha, aurelha,* etc, sonque e den loc a confusiós. En gascó *castagna,* amb *gn* que demora preferible a *castanha,* permo que *n* e *h* que-s troban soná seperadament en *inhèr, enhormà* etc.

Com se ved, aqueras reglas no an arré de revolucionári ni d'arbitrari; no son que l'adaptació logica aus nostes parlás de las reglas observadas dens las lenguas romanas qui an l'ortografe mes simple e mes perfecta, com lo castilhà, lo portugués, lo toscà e lo català; adaptació qui pren pè dens las nostas tradicios graficas comunas, e no se-n escarta qu'en continuan de marxá d'acord amb las lenguas serós. Tot cad-u qui las volha observá, a pòc de causa près que caderá dens la grafía de Pompeu Fabra, dens la de Perbosc e d'Estíu, dens la qui *OC* e cerca a expandí. Entre aquestas grafías que demoran encoèra cauques diferencias de detalh; qu'ei u mau sens importença e autant vau que subsiste ua latitud pro grana enta que cada dialecte, com lo català, lo gascó, lo lengadocià e posca manifestá bèrua de las soas particularitats foneticas sens escartá-s deus principis grafics comus a tots.

Çò qui cau perseguí, n'ei pas l'observació d'u còde rigide on tot seré reglat e previst deu permé còp e dincau mendre detalh, permó qu'aqueró n'ei realisable enta d-arrés e nada autoritat no avem qui at posca ha pervale; mes que deverem tots sajá de'ns-e susmete a ua medixa disciplina qui seré l'observació deus principis generaus, expausats adès, e qui-s troban a la basa de la grafía occitana. Aquerò heit, l'unificació complèta que se-n seguiré d'era sola, sens esforç e progressivament com per la neutralisació o mielhe l'assimilació qui resulta de tot intercámbi.

Bordeus, decemme 1928.

LA RENAISSENÇA OCCITANA E LA RELIGION

PER L'ABAT

JOSEP SALVAT

A Pompeu Fabra

Quan, al mes de setembre de 1925, anèri passar qualquas semanas a Barcelona, en defòra de mos trabalhs en las archivas d'Aragon e de l'Institut d'Estudis Catalans, aimavi d'agaitar d'un costat e d'un autre ço que se passava. Portèri de Catalonha d'impressions que donèri als jornals e a las revistas de França.

Ço que belèu m'estonèt lo mai dins lo bolegadís catalan, foguèt la part de la religion. Un jorn, anèri, amb mon amic Mossèn Griera, de l'Institut, a-n-una fèsta de Sant Cugat del Vallés, on auziguèri predicar e cantar en catalan. ¡O, remembre delicios: *L'Emigrant*, de Verdaguer, dins la clastra de Sant Cugat! — Un autre jorn montèri a Montserrat, on lo sabent Dom Sunyol me recebèt coralament. Un autre jorn, encara, anèri cromprar de llibres al Foment de Pietat Catalana.

E me diziai: «¿Què serià la lenga catalana sens la religion crestiana, sens los *Gòigs* popularis, sens la devocion a la Moreneta de la Serra, sens les edicions nombrosas de l'Evangèli e dels libres de pietat?»

Vòli pas dire per aquí que la religion sola ha tot fait per conservar al pòble catalan sa lenga, lo milhor de sos trezòrs. ¡Nani! Mas cal reconeisse que s'ela habià mancat, sabi pas que serià devengut lo bèl parlar d'Auziàs March e de Ramon Llull.

Hai pas a dire, dins L'AMIC DE LES ARTS, totas las manifestacions de la religion que pòrtan a la lenga catalana ajuda salutaria. Dirai tot ço que manca, del punt de vista religiós, dins lo Mièigjorn de França, a la lenga occitana.

N'hi ha qu'han dit — e sens razon — que la Glèiza habià, al temps de la Crozada albigesa, condamnat com heretica la lenga dels Trobadors. ¡Nani! Mas, ço que se pòd dire, es que, dempèi la Crozada, la Glèiza, en Occitania, marxa coma totas las autras administracions de França, a la seguida de París. La lenga d'Oc es estada conservada per la Glèiza mai que per res pus, non pas per ela-mème, a causa de sa valor e de sa riquesa, mas per son utilitat. Fòrça gens del pòble comprenian pas lo francés, e, alabets, la Glèiza fazià predicar, confessar, cantar en lenga d'Oc. S'es trobat mème dins mon país, un bisbe de Carcassona, vengue del Nòrd de França, per commandar a sos prèires de l'encontrada narboneza, en 1822, de predicar en lenga d'Oc. Mas ¡pietat, quina paura lenga èra devengut *lo gent parlar lemosin!* Predicacions, pregarias, cants, tot èra dins un franciman de darnièr òrdre miserablement vestit en grossièr oc-

CHARLIE CHAPLIN

A Pompeu Fabra

¿Quin àngel ha perdut aquestes blanques plomes
al costat del raspall de les sabates?

La fulla de navalla, fina
com el tall de la lluissor,
galta avall elimina
raspalls bruns, tofes d'ànec de sabó.

Sebastià Sànchez-Juan

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

citan. A mesura que lo pòble ha après la parladura de França, subretot dins lo segle passat, lo francés ha pres a la Glèiza, gaireben entièrament, la plaça de l'occitan. Dins las vilas, pauc a pauc, la predicacion en lenga d'òc foguèt rezervada a las mesas del maitin, per las sirventas e lo paure pòble. Ara, mèmes açò ha disparegut. Dins los vilatges reculats de las montanhas, encara, d'aquí entre aquí, qualque vièlh rector fa l'homelia del dimenge dins la lenga de l'endreit. Mas n'hi ha pas plan de temps abans que lo francés s'auzigue sol en cadièra.

Los cants popularis, elis tantben han disparegut davant los cantics a l'aiga de ròsa del romantisme, davant los novèls cantics de l'Escòla Gregorianista. Demòran, solament, los cants en honor de qualque sant local, e de Nadalets rustics.

Hi ha totjorn hagut dins totas las generacions, de prèires amoroses de la lenga occitana, mas la regardavan com un amusament poetic sens ne veze, sens ne sentir l'interès. Pauc a pauc, los ministres de la religion, malgrat que gaireben totis siaguen fils del pòble, han debrembat lor lenga mairala; se la parlan encara dins la vida, sabon pas l'escriure.

En Catalonha francesa, lo catalan s'auzis a la Glèiza, coma lo gascon dins lo Bearn, e jamai se dirà pron tot çò que deu la resurgida dels dialèctes als bisbes de Baiona e de Perpinhan. Dins las autras provincias occitanas, la predicacion se fa, d'aquí entre aquí, en la lenga popularia, a l'ocazion de qualque fèsta felibrenca. E se pòt dire qu'agrada al pòble d'auzir resontir sa lenga en cadièra.

Ieu mème haviai pas jamai entendut predicar en lenga occitana, quan, un jorn—èra per la Santa Estèla de Narbona, en 1924 — foguèri convidat a predicar als felibres en lenga d'Oc. Vertadièrament, foguèt per ieu una revelacion; veziai los oelhs de totis los que m'escotavan luzir coma de mirals; èran urozes.

Dempèi, totas las parròquias voldrian entendre la predicacion en lenga occitana. En 1924, prediquèri un còp; en 1925, quatre; en 1926, vuit; en 1927, vint; en 1928 al mens trenta. Dins mon ròdol, som encara lo sol predicaire occitan; mas los jovents són aquí; sabon, elis, que hi ha una literatura d'Oc; fòrça d'elis estudian la lenga; hi ha d'espers a l'horizon.

Mas, coma se vei, lo trebalh manca pas. Es pas de uèi ni de deman, que parestrà, en lenga occitana, un jornal catolic com *El Matí*. Una seccion religiosa haurià de besonha, dins una *Societat d'Estudis Occitans*. E es pracò que sa fondacion serià una bona causa.

Castellnòudarri, desembre de 1928.

LAS FRESCAS DE LA CAPELA DE SANT ANTONÍ, DE TOLOSA

PER

PAÜL MESPLÉ

A Pompeu Fabra, gramàtic.

Lo covent dels Jacobins (1) de Tolosa, l'un dels mais manhifics ensembles realizat per l'architectura de la teula, data del XIII e del XIV segles. La glèiza, lo campanal, lo capitel són del XIII segle, lo clastre, la sacrestia, lo cenador de l'abord del XIV segle.

La capela de Sant Antoní, la qual sola nos interessa ací, es estada bastida entre-mieig lo capitel e lo cenador, de 1339 a 1341 per Domenge Grimier o Grima, evesque de Pamiers, e destinada a la sepultura dels monges e dels canonges de Pamiers que s'escaderen a defuntar en Tolosa. Sus la porta se vezen, encara, las armariès d'aquel prelat.

La capela es de mesura modesta, vint metres de long sus set de large e dets d'aut. Es compausada de dos travadas e d'una absida de forma pentagonala traucada de tres grandas fenestras, divisadas caduna per un mainel susmontat d'un quatreloba.

La volta e las parets són tendadas de frescas datadas, pels savis, del XIV segle e tot porta a creire que las divem tamben a la munificencia de Domenge Grimier.

Es natural, d'efet, qu'aprés haver edificat una capela haugé volgut l'abelir. Mais havem pas de documents precís a aquel sudjet.

Aquelas pinturas se poden divisar en dos partidas plan netas: la volta e las parets fin qu'a la naissença dels arcs, consacrats a la vezion de Sant Joan, tala que la nos conda l'Apocalipsa; piei la partida inferiora on, al segle seguen, són estadas pintradas numerosas escenas de la vita de Sant Antoní.

Són las primieras d'aquelas pintruras qu'han feit la fama de la capela; són malurosament en mal estat e se desgolhan cada jorn mais.

Recentament hom ha ensajat de las restaurar saquela amb força discrecion; mais, en despietx d'açò, de grandas partidas n'han disparescut o són devengudas força bordolhadas.

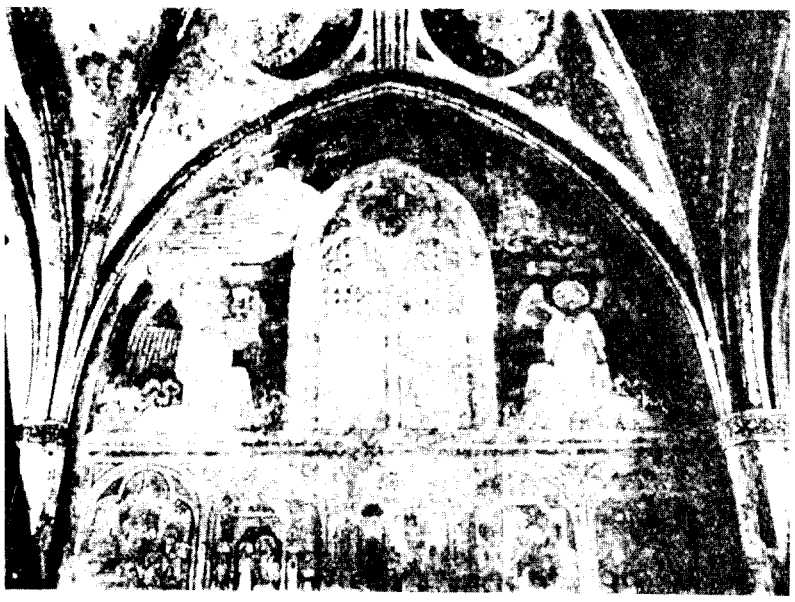

ELS FRESCOS DE LA CAPELLA DE SANT ANTONÍ, DE TOLOSA
PARET DESTRA DE LA SEGONA VOLTA AMB ÀNGELS MÚSICS. A BAIX ESCENES DE LA VIDA DE SANT ANTONÍ. — (CLIXÉ ALBINET)

Trenta cercles dessinats dins los triangles formats per los arcs e las costas són dispausats sus tota la volta. Aquels cercles receven las figuras. Lo fons es blau d'encror amb una semenalha d'estelas. Aquelas estelas, nos assabenta Marcel Rouillard dens l'enventari de las frescas dressat en 1889 (enventari que ne seguissem pas a pas la descripcion controlant-la d'aprés nostras propis observacions) aquelas estelas qu'ara se destacan en blanc eran negras a l'origina; se vetz dens los qualques endrets on són pas descrostadas. Entre-mieig los cercles e las costas se troban d'esconsons d'un ton d'arcana.

◆

Al centre de la volta, dens la segonda travada e los pès adretx l'absida, se troba, dens un gran cercle de 2 m. 30 de diametre, lo Crist benazisent, lo cap enrodat d'un nimbe crucifer a la crotz roja e l'auriola daurada (2). Es assietat sus un trone. Aquel trone *es enrodat d'un arcolan* a la periferia del cercle. En Rouillard ha vist *set lumes images dels set esperits de Diu*, penjats a l'arcolan, mais havem pas podut las hi tornar trobar. Lo Crist ha a man destra, *lo libre, celat de set segels*; la siua man esquerra es pauzada sus l'anhel pauzat suls sius jolhs; *l'anhel tenc lo centre del trone e pareis coma s'era immolat.*

Se destaca en gris encre sul fons clar del mantel. Jos lo mantel se vetz una rauba blau-verd que bremba la color de jaspi. Tota la persona del Crist es una bela obra, ja sia que no se posque establir un jutjament a perpaus la siua cara trop restaurada. Las mans conservadas intactas són d'un força bel dessin. Lo trone color de fusta es d'un dispausadis complicat.

A l'entorn del trone són dispauzats, dens quatre cercles, *los quatre animals* atributs dels quatre evangelistes. L'un es completament invesible, los autres se mostran encara, mais havem pas podut destriar lo luxe de detalhs qu'En Rouillard ha podut hi trobar sai en reire, particulieramen las sies alas de cadun, dos rojas, dos jaunas, dos verdas e los oelhs de profil semenats sus las plumas a la mustra de la vezion apocaliptica.

Entre-mieig los animals dejós lo Crist, sus la volta de l'absida, se troba l'anhel nimbat. Coma totas las figuras se destaca sus un fons blau semenat d'estelas, mais aquel blau es mais clar que lo blau de las doas primieras travadas. Sus tot lo demorant de la volta, dens vint e quatre cercles, són dispausats a l'entorn del trone *vint e quatre aujols vestits de blanc* a la revesura roja, *coronas d'aur sus lo cap, e, en man, totes, arpas e vases d'aur que representan las pregarias dels*

SUBSCRIVIU-VOS
A LES
"MONOGRAFIES MÈDIQUES"
Cada mes, sengles fascicles admirables signats per reconegudes personatats de la medicina catalana, atapeits de documentació i aptes per a la lectura dels professionals i de les persones simplement cultes.
REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ :
CORTS CATALANES, 462, 1.ER. — BARCELONA

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

sants. Quatorze són plaçats dens lo quatreloba enscrit, el metis, dens un cercle.

Las arpas que tenguen los aujols, remarca N. Rouillard, són pulèu de guitarras, mais la traduccion d'aquel mot arpa es tot vist que se pot aplicar a qual que sie d'instruments a corda per acompanhar lo cant. Las coronas e los vases dels vint e quatre aujols representats en aur per la vesion apocalíptica, són representats ací en negre e, atal, los artistes nos donan una novela prova de lor ciencia de l'efet a rendre, amor que se las coronas eran estadas en aur, no se seren pas destacadas sus las auriolas dauradas elas tamben; l'efet sere mancat: han francament passat la rega, e açò explica aquela anomalia per d'artistes escrupulos e tan esclaus del texte.

Lo poeme se perseguis sus la partida superiora de las parets verticalas duscas a la naissença de las voltas. Açò forma de cada costat del cors de la gleiza, sis menas de triangles qu'han los dos costats superiors traçats per dos arcs de cercles. Lo mitan es ocupat per un fenestratge pintrat a l'imitacion de las fenestras vertadieras de l'absida. L'escamp que representa la partida veirada es ocupat per un fons d'azur semenat de flors d'elis blancas. A l'entorn d'aquel fals fenestratge, sus un fons roge, són dispauzats *cinc angels las alas desplegadas*.

Al nostre avis aquels angels compauzan la partida la mas bela de la decoracion de la capela de Sant Antoni. Són d'una vita remirabla e d'una evocacion verament celestiala.

Vestits de raubas claras són dispausats coma açò: los dos primiers al bas, un genolh en terra, cantan los laus de Diu acompanhats per d'instruments de musica, viola, sansonia, citara, orguena, etc. Los angels plaçats en jost, las alas sapientament dispausadas, un genolh en terra, ensensant cap al cel; en jost del fenestratge un angel a mieig cors de facia, las alas largament estendudas, tenc un filacter subre lo qual eran escriutas las paraulas del cantic que cantan, de longa, los quatre animals rodant a l'entorn del trone. D'autras enscripcions pareissen, ençà enlà, entre-mieig los angels. Aquela compauzicion amb variantas, se torna trobar quatre vegadas dens las dos travadas.

Dens la partida absidiala, las dos parets que són pas traucadas de finestras són ocupadas per de fenestratges de la metissa grandor que los vertadiers. Són enrodats per de pitxonas construccions fantasistas, de pitxots angels e per qualquas enscripcions, mais tot açò es força matrassat.

La segonda partida de la decoracion del cors de la capela, que va de la naissença dels arcs al sol, es consacrada, coma ac havem dit, a las escenas de la vita legendaria de Sant Antoni. Aquelas escenas se desbanavan sus un doble reng d'arcaturas subrepauzadas, al nombre de vint per travada, dispausadas per reng de cinc. Hi havia quaranta sutjets. Ara las escenas del bas són totalment avalidas. Es a pena se sus la paret hom pot aperceve, ençà enlà, los entalhs estelejants decelant qualque auriola de sant. Una partida de las escenas superioras es, poc se'n manca, conservada. Són d'un dessin mais realista que las frescas de la volta, e ren de lor agradança han pas. Mais fautan pas per lo caractari e pareis que las han trop endinhadas dinca ara.

Per fenir, subre la porta d'entrada de la capela, Domenge Grima ha feit plaçar dins tres arcaturas acabanidas justapauzadas, al mitan Sant Antoni, a la destra Sant Dominic, a l'esquerra Sant Peire de Verona. Aquels tres Sants són représ en ped e lor bel dessin prova que són de la metessa man que los angels musicaires.

¿Quin era aquela man? Lo savi De Lahondès, dens la siua *Histoire des Monuments de Toulouse*, avança una supauricion enginosa e, a primiera vista, pron sedusenta. Remembra que numeroses pintres d'Italia eran estats apellats en Avinhon per decorar lo Palau dels Papes. «*Dominique Grimier, le savant prélat, fondateur de la chapelle, avait été maître du sacré palais. N'amena-t-il pas d'Avignon à Toulouse un peintre d'Italie, un elève de Simon de Martino, par exemple, ou peut-être le maître lui-meme? Les peintures de la chapelle ne dépareraient pas l'œuvre de ce fresquiste plein de résolution et d'élan, les ailes dressés des anges rappellent celles qu'il donna à l'ange Gabriel, du Musée des Offices. Enfin cet artiste que l'on s'obstine à appeler Simon Memmi, était trés dévoué aux dominicains. Il avait travaillé pour eux à Pise et à Orvieto et, mandataire du prieur du couvent de Sienne, il était venu à Avignon...*»

Tot es possible. Es de cert qu'entre los *Profetas* del Palau dels Papes e *los angels musicaires* de la capela de Sant Antoni, hi ha las semblanças qu'hom troba entre dos belas cauzas. En açò són contemporanas, e aquel fet porta a la refleccion. Es plan entendut que nos gardarem de concludir. Laissarem aquel toca, dens l'avenidor, a qualque buscaire benurat.

Tolosa, desembre de 1928.

(1) *Lo mot* Jacobins *es lo subrenom donat, en França, als fraires predicaires o dominicans, en causa que lor hostal a Paris era establit a la carriera Sant Jaume.*

(2) *En realitat l'aur de las glòrias ha disparescut dempei longtemps, mais sus l'enduch es demorada una seria d'estrias estelejantas per augmentar l'esclat d'aquel aur. E aquelas estrias fazent joguinas amb la lutz són, encara, d'un efet pron bel.*

DE LA DEPURACIÓ I UNIFICACIÓ DELS DIALECTES OCCITANS

PER

LLUIS ALIBERT

En clavar aqueixos apunts, ens plau d'homenatjar la colla dels restauradors del català reviscolat i, sobretot, llur capitost, l'egregi En Pompeu Fabra. Desitgem que, així els escriptors com els gramàtics nostres, no perdin mai de vista la tasca preclara d aquest gran català.

En aquests breus apunts, ens proposem de determinar les normes que han de presidir a la unificació i depuració de les parles del Migdia francès. Al nostre parer, aquella obra de restauració, encara que s'inspiri de l'exemple esplèndid dat per Catalunya sota l' impuls del savi En Pompeu Fabra, deu tenir en compte l'estat actual de la nostra llengua, així com les condicions socials i polítiques que la dominen. A falta de sotmetre's a aqueixes realitats, hom arriscaria de fracassar completament.

En el primer entusiasme de la Renaixença, Mistral i alguns provençals somniaren de fer de llur dialecte la llengua literària de tot el Migdia. No tardaren molt per comprendre la vanitat d'una tal empresa, que ofenia susceptibilitats irreductibles. Més prudent, En Perbosc ha cregut resoldre el problema de la unificació, almenys parcial, en adoptar la grafia restaurada i simplificada de l'antiga llengua dels trobadors. Aquell proceïment, sense suprimir les divergències dialectals, té l'avantatge d'amagar-les sota un vestit uniforme. Veurem més lluny que, amb algunes reserves, és el que s'imposa als esperits aciensats.

Des dels seus origens, la llengua d'Oc es mostra despartida en tres famílies dialectals: antic provençal, gascó i català. Més tard, la unitat relativa, sobretot en les dues primeres, s'esmicola en un pols de dialectes i sots-dialectes, l'embull i l'embolic dels quals desafien tot anàlisi.

Per major dissort, l'edicte reial de l' any 1539 suprimeix l' ús oficial de la llengua d'Oc i, *ipso facto*, la treu de les escoles. Lliurada a les seves pròpies forces, no tarda a perdre la seva grafia i a emprar la del francès. Les seves tradicions gramaticals s'obliteren, el seu vocabulari escrit és oblidat i reemplaçat per paraules gàl·liques. En l'espai de menys de mig segle, el decaïment és llastimós.

Un altre fet que ha molt influït sobre el desenrotllament lingüístic dels països d'Oc, és la manca de tot centre de població que pugui imposar el seu dialecte i fer el paper de capital. Cap província, tampoc, no gaudeix d'un predomini literari suficient sobre les altres per assolir el mateix resultat. El fracàs de les pretensions provençals és prou demostratiu.

A més, és inútil insistir sobre l'absència de tota autoritat política capaç de difondre una doctrina lingüística unificada, que de present existeix només virtualment. L' esforç mistralenc, mal continuat, no ha dat encara tots els seus fruits, malgrat de la tasca d'En Forés, d'En Perbosc i d'alguns altres conreadors de l'idioma mairal. Encara freturem de diccionaris i gramàtiques de la llengua d'Oc renaixent.

Sobre tots aquests punts, Catalunya ha conegut una situació més favorable. El català, a despit de les seves diversitats comarcals, té una unitat relativa ben real; no ha mai oblidat la seva grafia nacional; i el seu eclipsi literari, fou indubtablement molt més curt. D' altra part, Barcelona ha fet el paper decisiu de centre unificador, i la Mancomunitat, pel mitjà de l'Institut d'Estudis Catalans, ha pogut promoure la restauració del català modern.

La falta de tots aquests elements d'unitat en terra occitana no permet d'emprendre el treball d'unificació i de depuració en les mateixes condicions de succés que a Catalunya. Cal tenir miraments amb les susceptibilitats locals, les resistències de la ignorància i els mals costums, ja vells de gairebé quatre segles. Això és talment vertader que En Perbosc mateix, l'apòstol de la reforma, no creu que es puguin abolir les diferències dialectals. En resum, per l'estona, la llengua d'Oc tindrà una grafia única, però una fonètica i un vocabulari variables.

◆

¿Quina serà, doncs, la grafia que caldrà aplicar a la llengua d'Oc? Primer cal rebutjar la grafia fonètica capaç de satisfer els filòlegs i els *patoisants*, però que tindria l'inconvenient major de posar en relleu les diversitats dialectals i d'allunyar l'occità de les altres llengües llatines.

El sistema mistralenc, que constitueix un terme mitjà entre la grafia clàssica i aquella dels *patoisants*, posseeix innegables avantatges per a la difu-

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

sió de la literatura felibrenca en mig del poble. El seu manteniment, al menys temporari, ens pareix imprescindible, mentre que la llengua no serà ensenyada.

Per contra, la grafía restaurada d'En Perbosc serà difícilment admesa per llegidors desproveïts al més alt grau de tota cultura occitana. Malgrat d'això, no dubtem que romangui la base de l'esdevenidora ortografía, sobretot quan la llengua haurà penetrat en les escoles. Des d'ara tots els llibres d'ensenyança haurien d'ésser redegits en aquesta. No res menys, seria sumament profitós apropar els dos sistemes i identificar-los, en fora de *o* = *ou*, *a* final = *o*, *n i r* finals, per a facilitar la substitució ulterior. D'altra banda, en vista d'afavorir les relacions interdialectals, es podrien harmonitzar les grafies catalana i occitana, sense demanar massa sacrificis als uns i als altres. Tot això no és pas dit per a dar excessiva transcendència a aqueixes qüestions, car ens sembla sempre fàcil d'arranjar l'ortografía d'un escriptor a la moda del jorn.

◆

La feina major és aquella de la unificació i depuració dels dialectes. Amb l'ajuda de l'obra de Mistral, de Forés, de Perbosc i dels catalans, assajarem d'establir l'esquema de la reforma per ço que pertany al llenguadocià, la nostra parla mairal. Obeirem a la doble preocupació de respectar les diferències dialectals i d'encaminar la llengua literària cap a una unitat sempre creixent.

I

RECOMANACIONS GENERALS.

a). L'escriptor ha de prendre per base de la seva llengua escrita el seu propi dialecte comarcal, per treure'n totes les riqueses lèxico-gràfiques o gramaticals, salvar-les de la disparició i incorporar-les a la llengua comuna.

b). Els gal·licismes que es són substituïts als mots occitans, seran rigorosament rebutjats i reemplaçats per altres manllevats a les parles veïnes, als altres dialectes nostres o a la llengua antiga. Aquells que no tenen equivalents enlloc, seran mantinguts amb prèvia adaptació a la nostra fonètica.

c). Les llengües modernes han adoptat un vocabulari savi gairebé comú. La llengua d'Oc ha d'imitar-les i d'anexar-se aquell fons, fargat sobre bases greco-llatines, del qual fretura. Els mots seran tractats segons les lleis fonètiques nostres i conformement als exemples dats pels nostres avis i pels catalans que ens han precedit en aqueixa obra de restauració. A més es podrà utilitzar l'aptitud de l'occità a formar paraules noves.

II

RECTIFICACIONS FONÈTIQUES.

Entremig de la multitud de diversificacions que caracteritzen els dialectes, és menester establir una discriminació sots pena d'allunyar los els uns dels altres.

a). Els fenomens fonètics relativament antics que eren notats en la grafía clàssica i que han d'ésser considerats com a característics per cada parla, seran conservats. Ex.: *uèl, ièl, iol, èl; ribièra, ribièra, ribèra; fait, fèit; fait, fach; alba, auba; nadal, nadau; glèisa, glèia, comba, coma; sautar, saltar; anatz, anaz; cavala, cavalha; mèu, mieu*; etc...

b). Les particularitats fonètiques més modernes, que no figuraren en la grafía clàssica i que han d'ésser tingudes per deformacions pròpies dels *patois*, no seran admeses. Ex.: *dansar, can* en lloc de donsar, con; *cap, lòc, blanc, nèit*, en lloc de cat, lot, blan, nèi; *jòc, lanut, lièch, rodas*, en lloc de jò, lanú, liè, roda; *feniguèt, lachuga, figuièra*, en lloc de fenièt, lachua, fièra; *nivol, rebondre*, en lloc de nigol, regondre; *donats, perduts, crotz*, en lloc de donatch, perdutch, crotch; *dralha, filha*, en lloc de draia, fia; *vida, aimava*, en lloc de bida, aimaba; *rire, maire*, en lloc de ride, maide; *fach, pacha*, en lloc de fats, patsa; *vilatge, maje*, en lloc de viladze, matze; etc...

c). Les alteracions fonètiques degudes a fenomens accidentals (assimilació, dissimiació, metàtesi, addició de vocals o consonants, aglutinació, afèresi, etc.) seran rebutjades, si existeixen formes més regulars i més usitades. Ex.: *darbossat*, en lloc de barbossat; *rebofar*, en lloc de refofar; *demandar, enterrar*, en lloc de damandar, entarrar; *araire, taraire*, en lloc de alaire, talaire; *escaragol, canavièra*, en lloc d'escagarol, caravena; *cambra, cabrit*, en lloc de cramba, crabit; *lapas, dot, lar*, en lloc de alapas, adot, alar; *auriol, èdra, uèla*, en lloc de lauriol, lèdra, luèla; *màlvi, rafe, singlar*, en lloc de màlvit, ràfet, sínglart; *mesenga*, en lloc de melsenga, besenga, melhenga; *nadèl, pastenaga, ratapena*, en lloc de nandèl, pastenarga, rata-plena; *lagrema, agulha*, en lloc de grema, gulha; *amb, untar*, en lloc de damb, duntar; etc...

III

CLASSIFICACIONS LÈXICO-GRÀFIQUES.

En front de les variacions fonètiques, els dialectes ofereixen moltes diversificacions del vocabulari, les quals provenen sía de l'evolució divergent d'una mateixa forma llatina, sia de la unió de diferents sufixos amb una mateixa radical o, encara, de vertaders sinònims. El lexicògraf no ha d'excloure certes paraules en profit d'altres; el seu paper és d'escollir les formes més conformes a l'evolució fonètica general i les que són d'ús més extens, per a assenyalar-les als escriptors. Gràcies a una tal classificació per ordre de preferència, els vocables manllevats als altres dialectes, essent els millors i els més usitats constituïran el fons unificat i depurat del llenguatge escrit.

a). Les paraules que resulten de l'evolució divergent d'una mateixa forma llatina (doublets) seran classificades per ordre de regularitat fonètica i d'usatge. Ex.: *mèspla*, mèspola, nèspra; *vendemia*, vendenha, vesenha, vrenha; *lagrema*, glerma; *pericle*, prigol; *pèrga*, pertega; *trefoul*, treule, trefuèl; *èdra*, èura, èlra; etc...

b). Els mots de mateix radical o rael i de sufix diferent, seran classificats per ordre d'usatge. Ex.: *balatja*, balach; *engranièra*, engrana; *espargol*, espargola, espargue, espàrec; *pols*, polsièra, posca, posc, polvera; *nivol*, nivola; *notz*, nose, noga; *rodal*, rodonal, rodan; *probaina*, probatja; etc...

c). Els sinònims vertaders seran classificats segons la freqüència del llur usatge. Ex.: *gos*, can, chin; *ostal*, maison, casa; *gorga*, pesquier, clota, sompa, barlac; *darbossat*, rastelat, curador, lancil; etc...

IV

RECTIFICACIONS GRAMATICALS.

Un treball d'unificació i d'esculliment, anàleg al que precedeix, pot ésser aplicat a la gramàtica.

a). Les formes morfològiques les més generalment usitades i les menys alterades, seran substituïdes a les altres. Ex.: *amb*, en lloc de ambe, am, ame, em, eme, ab, ande; *ho*, en lloc de ba, bo, ga, go, zo, ac, oc, hou, zou; *sens*, en lloc de ses, sense, sans, sanse; *meteis*, en lloc de metís, medís, metiu, mediu, meteus, meteu; *sonque*, en lloc de soncas, sonca, sanque; *saber*, en lloc de sapier, sabere, sabure, saupre; *venga*, en lloc de vengai, vengue, venguei; *volian*, en lloc de voliòu, volieu, voliu, volion; *recebut*, en lloc de receput, recepiut, ressauput, ressaubut, recegut, ressaugut, etc...

b). Les formes sintàctiques pròpies a la nostra llengua seran emprades de preferència a les que li són comunes amb el francès. Ex.: *Aude*, i no l'Aude; *aquel que volga*, i no aquel que voldra; *s'aguèssi*, i no s'avia; *ha cantada la messa*, i no ha cantat la messa; *molin de vent*, i no molin a vent; *dire de non*, i no dire non, etc...

◆

En aquell treball de reconstitució lingüística, el català i l'occità poden ajudar-se mutualment. Pel fet d'una pregona identitat originària, el retorn a les pures deus, els permetrà de desempellegar-se dels castellanismes i gal·licismes que massa de vegades encara malmeten les obres dels nostres escriptors. En pouar als vells tresors comuns, es podrà enriquir i completar el vocabulari renaixent. L'occità, particularment, trobarà en el català els exemples, dels quals fretura, per a enllestir la seva llengua sàvia i tècnica.

En clavar aqueixos apunts, ens plau d'homenatjar la colla dels restauradors del català revisclat i sobretot el llur capitost, l'egregi En Pompeu Fabra. Desitgem que, així els escriptors com els gramàtics nostres, no perdin mai de vista la tasca preclara d'aquest gran català.

Montreal de l'Aude, desembre de 1928.

ELS FRESCOS DE LA CAPELLA DE SANT ANTONÍ, DE TOLOSA.
CLAU DE LA SEGONA VOLTA. BISBE VESTIT DE MONJO, EL QUAL HOM SUPOSA QUE ÉS DOMÈNEC GRIMA. — (CLIXÉ ALBINET)

J. SOLER, IMPRESSOR VILANOVA

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis

albert

vestits d'home

fontbernat

modes de senyora

vesteixen la més selecta joventut

Pelayo, 44, primer pis

BARCELONA

Sala Parés

Establiments Maragall

Petritxol, 5 Telèfon 14665

▪

Exposicions d'art

▪

Objectes d'art

▪

Llibreria

▪

BARCELONA

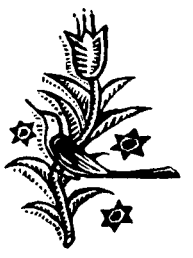

PER A FESTES

Vi moscatell selectíssim

VÍDUA DE ROBERT

El preferit en els mercats americans

▪

Mostres sobre demanda

▪

Casa fundada l'any 1870

SITGES

Diputació de Barcelona – Xarxa de Municipis